

ספר

שולחן שמואל

שורשי הלכה וענפיה

מקרא, משנה, גמרא ראשונים
מרחן השלחן ערוך
והרמ"א
אחרונים עד
אחרוני דורנו

על סדר השלחן ערוך

הלכות חופה וקידושין

סימנים:

אבן העזר: כ"ו, כ"ז, כ"ט, ל"ד, מ"ב, ס"א-סו, קכ"ו
חושן משפט: ל"ג, ל"ד, מ-ב, מ"ד, מ"ט

הספר מביא בשורשי הלכה את מקורות הדינים: מקרא, משנה, גמרא וראשונים (מהבית יוסף) ומראה את השתלשלות ההלכה (שו"ע והרמ"א) מתוך המקורות. משם בענפי ההלכה מובאים האחרונים ואחרוני האחרונים (המפרשים על הדף, כולל פתחי תשובה) עד תשובות אחרוני דורנו, והכל בצורה בהירה וקלה להבנה.

בנוסף תמצא בסוף כל סימן שאלות ממבחי הרבנות והפניה לתשובות בגוף הספר, כן הרחבת הנושאים בעיונים שבסוף הספר. וכן מצורף חוברת שינונון בו תמצא סיכום כל הסימנים (דבר המקל מאוד בשעת החזרות).

נערך בס"ד על ידי:

שמואל בן ר' שלום אהרן חיים ירושלמי

שנת התשע"ח ירושלים מהדורה שניה

כל הזכויות שמורות למחבר

ניתן להשיג את הספרים "חופה וקידושין", "מקוואות", "איסור והיתר":
מליחה $\perp$ בשר וחלב $\perp$ תערובות, הלכות דרך ארץ, מילה וגרות והלכות
טוען ונטען. וכן את ספרי "מעגלי החיים".

במחיר מוזל, ליחידים ולקבוצות
אצל המחבר בטלפון: 02-5811133 בפלאפון: 054-8456-923

הערות והארות יתקבלו בשמחה לכתובת מעלות דפנה 133/3 ירושלים

S2079395@GMAIL.COM

ניתן לראות דוגמיות הספרים, וכן להוריד סיכומי אבן עזר וחושן משפט
באתר סמיכה לרבנות <http://www.smicha.co.il>

וכן ניתן לקבל ב - EMAIL דוגמיות הספרים שיצאו לאור

חשוב מאוד !!

הסבר על אופן כתיבת הספר

- שו"ע והרמ"א: "מצוה על היורשים לפרוע חוב אביהם". "עד שיפרעו לו" (יורשי ראובן): $לען מדויקת לש"ע והרמ"א$. עם דברי הסבר קצרים (יורשי ראובן).
- הפניות א.ב.: בא"ש ש"ע תמצא נקודות הפניה (א.) א"ל: שורשי הלכה ולאצני הלכה.
- מקורות: [בעל התרומה והרא"ש]: בסוף כל הלכה יופיע מקור ההלכה.
- שורשי הלכה (המקורות) כאן תמצא את מקורות הש"ע והרמ"א, מהמרא והראשונים כפי שכתבו בבית יוסף
- ענפי הלכה (האחרונים) כאן תמצא את דעות האחרונים ואחרוני האחרונים א"ל הש"ע והרמ"א.
- הערה: ¹: הרחבת הנולד בהצרה ¹.למטה בסוף הדף.
- הסימונים: ✓ (מודגש) - כן פסק ש"ע. ✓ (לא מודגש) - כ"פ הרמ"א
- כשכתוב שם הפוסק ואחריו בתוך סוגריים א"ל שם פוסק אחר הכולנה שפוסק זה כתב בשם הפוסק האחר: כאן - ב"ש(רמב"ם) הכולנה ב"ש בשם הרמב"ם.
- כשכתוב שם הפוסק ואחריו בתוך סוגריים מרובעות שם פוסק אחר הכולנה שפוסק זה כתב בדעת הפוסק האחר: כאן - ח"מ[ראב"ד] הכולנה ח"מ בדעת הראב"ד.
- ראשי תיבות נפוצים: כ"ד = כן דעת. כ"מ = כן משמע. כ"כ = כן כתב. כ' = כתב.

מפתח עניינים

16.....	קידושין
16.....	אה"ע סימן כ"ו: שלא לקדש בביאה, ואיסור ביאה על פנויה
23.....	אה"ע סימן כ"ז: כיצד לשון הקידושין, ושיאמר לה הוא ויתן הוא
59.....	אה"ע סימן ל"ד: ברכת האירוסין, והאם צריך עשרה
67.....	אה"ע סימן מב: אין מקדשין אלא לרצון האישה ובפני שני עדים
94.....	אה"ע סימן ס"א: חופה לעניין מה קונה
104.....	אה"ע סימן ס"ב: מתי מברכים ברכת חתנים. ואם אוכלים בהרבה בתים
134.....	אה"ע סימן ס"ג: בעילת מצוה וברכתו
140.....	אה"ע סימן ס"ד: זמן נישואי בתולה וברכתה, ואלמנה, ודין הסעודה
152.....	אה"ע סימן ס"ה: מצוה לשמח חתן וכלה, ודין מת וכלה
157.....	כתובות
157.....	אה"ע סימן ס"ו: כמה דיני כתובה
194.....	גיטין
194.....	אה"ע סימן קכ"ו א-ז: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו
206.....	הלכות עדות
206.....	ח"מ סימן לג: פסולי עדות מחמת קורבה, ואישה ועבד
236.....	ח"מ סימן לד: עדים הפסולים מחמת עבירה
285.....	ח"מ סימן מ"ב: שכותבין השטר בכל לשון, ודין אם אין המטבע מפורש בו
316.....	ח"מ סימן מ"ד: חזרת השטר בשיטה אחרונה, כיצד מקיימים המחק והתלוי
334.....	ח"מ סימן מ"ט: שיכירו העדים שם הלווה והמלווה, טעות בשמות ובסכום
359.....	בחינות הסמכה לרבנות במתכונת החדשה

דברים אחדים

"אודה ה' בכל לבב" על שזיכני ושם חלקי מיושבי בית המדרש לעסוק בתורה הקדושה. לימוד התורה עם סיכום הדברים היא תורה באיכות אחרת, הדברים מסתדרים במוח בד בבד עם הסיכומים בצורה בהירה יותר, ונשמרים לאורך שנים רבות.

ידועים דברי ה"פלא יועץ" (ערך אסופות): כמה טובה עשו לנו בעלי אסופות רבותינו הקדושים אשר בכל דור ודור זכו וזיכו את הרבים, זכות הרבים תלויה בם, שאלמלא הם נשתכחה תורה מישאל.

לאחר שלמדתי את הסוגיות בעיון וסיכמתי את דברי מרן השו"ע והרמ"א עם המקורות (מהב"י) והענפים (דברי האחרונים), ראו חברים סיכומים אלו ונעזרו בהם רבות, לכן החלטתי להוציאם לאור לזיכוי הרבים.

בעריכת הספר הושקעה מחשבה רבה כדי שיהיה קל להבנה, ולשינון מהיר של החומר. הסוגיות פורקו לנקודות ובכל נקודה הובאו המקורות ושיטות הפוסקים בצורה ברורה, עד לפסקי שו"ע והרמ"א על פי המקורות. משם הובאו לכל נקודה דיוני האחרונים. וזאת על ידי כמה כלים:

- א .** חלוקת השו"ע והרמ"א לסעיפי משנה ותת סעיפים, דבר המקל לפרק את הנושאים לרכיבים פשוטים וקלים להבנה. תוך כדי הוספת ביאורים קצרים בגוף השו"ע.
 - ב .** לכל סעיף וסעיף משנה ישנה הפניה למקור ממנו נפסקה ההלכה, ומשם הפניה לדיונים באחרונים על נושאים אלו.
 - ג .** עריכת מחלוקות הראשונים/האחרונים בצורה של נקודות עם הטעמים, ופעמים רבות אף סיכום הדברים בטבלאות, כדי לזכור הדברים ביתר קלות.
 - ד .** הדגשים המופיעים בספר נותנים ראיית 'על' עוד לפני הכניסה לפרטים.
- בנוסף לצורך שינון וחזרה יש חוברת שינונון ובו סיכום כל הסימנים בקיצור עם מקורות ההלכה וענפיה (כמבואר בהקדמה לספר), וכן הובאו שאלות ממבחני רבנות ודיינות על הסימן עם הפניה לתשובות בגוף הסימנים. וכן מבחנים במתכונת החדשה בסוף הספר.
- בסוגיות שיש ירידה לעומק הפרטים (כגון שו"ת-ים של אחרוני דורנו) הובא במקום פסק ההלכה, והפניה ל"עיונים" בסוף הסימן למעוניינים להעמיק בנושא.
- וכן תמצא בספר מדריך מעשי לעריכת חופה וקידושין, ביאור ואופן מילוי הכתובה, מדריך לטיפול בעיות שצצות במהלך החופה, ביוגרפיה על האחרונים שהובאו בספר.
- יש לציין כי מומלץ ללמוד תחילה את הסוגיות במקורן (גמרא, ב"י ואחרונים), ואז הספר יעזור מאוד להשלים את התמונה, וכמו כן בשינון החומר.

תניא דבי אליהו: כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא (מגילה כח:). וקשה דהא תנן (ריש פ"א סנהדרין): כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. משמע אף שאינו שונה הלכות? וי"ל על פי מה שאמר רשב"י (ברכות ה:): ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכולם לא נתן אלא על ידי יסורים, ואלו הן: תורה, ארץ ישראל ועולם הבא. ואם שונה הלכות בכל יום זוכה לעולם הבא בלא יסורים (ספר פסקי תשובות).

קראתי לספר "שולחן שמואל - שורשי הלכה וענפיה" על שם מהות הספר, אשר מבאר את הסוגיה החל מהשורשים: פסוקי מקרא, משנה, גמרא וראשונים, משם השתלשלות ההלכה בו רואים איך פסקו שו"ע והרמ"א, מכאן מובאים הענפים והמה להקות האחרונים עד אחרוני דורנו, והכל על סדר השולחן ערוך.

יהי רצון מלפניך בורא העולם, שלא תצא תקלה מתחת ידי, ובמה שגיתי העמידני על האמת, כי "שגיאות מי יבין". אני קורא ומבקש מכל מי שימצא טעויות או שיש לו הערות והארות על הספר שיודיענו ואשמח לתקן.

אסיים בתפילה שהשם יתברך יתן חן הספר הזה בעיני הלומדים, ויעזור להם בהבנת החומר, ובזכות זה אזכה להוציא לאור את ספרי שורשי הלכה על כל חלקי השו"ע.

רצוני להודות לכל העוזרים והמסיעים להוצאת הספר: בראש וראשונה לנוות בתי, אשתי חיה שתחיה, אשר מאפשרת לי להתפנות ללימוד התורה, ייתן לה השם יתברך אריכות ימים ושנים ברוב נחת ובריאות איתנה. וכן רצוני להודות למעצבת גברת אסתי ירושלמי על העבודה המקצועית שלה.

וכן לראש כולל 'בני דוד' הגאון מאיר חדאד שליט"א והחברים שסייעוני בעצות טובות. תודה מיוחדת לחברי ידידי לרבי מרדכי זהבי שעזר רבות בהגהת הספר, הקב"ה יזמן לו זיווג טוב והגון במהרה ושיקים בית נאמן בישראל עם זרע קיימא.

הקב"ה ישלם להם שכרם מושלם.

אני הקטן
שמואל ירושלמי

תפילה לפני הלימוד

יהי רצון מלפניך יי אלוקי ואלוקי אבותיי שלא יארע דבר תקלה על ידי, שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר, ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי, ולא ייכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. ותאיר עיני במאור תורתך ותצילני מכל מכשול וטעות, הן בדיני איסור והתר, הן בדיני ממונות, הן בהוראה, הן בלימוד. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, ומה ששגיתי כבר, העמידני על האמת ואל תצל מפני דבר אמת עד מאוד, "כי יי ייתן חכמה מפיו דעת ותבונה".

תפילות להצלחה

רבנו של עולם! אל תרפה את ידי לעת זקנתי מלעסוק בתורה ומלקיים מצוות. אל תשליכני לעת זקנה ככלות כוחי אל תעזבני.
ואל תקהה את שיני, ואל ימות שום אחד מבני ביתי בחיי. ונהייה תמיד מיושבים בדעתנו ושכלנו לעובדך באמת.
ותן בנו כוח ובריאות ואומץ וחוזק בכל אברינו וגידינו א כ י " ר .
(ומצא חיים)

רבנו של עולם! עזור לי ולכל בריאי עמך ישראל, שלא נחלה ולא נחטא ולא ניפול למיטה חס ושלוש. ולא נצטרך לרופאים ולא להתעסק ברפואות.
ולכל חולי עמך בית ישראל שלח להם רפואה שלמה במהרה. והצילנו מכל צער וצרה דוחק ועוני ומכל דבר רע, כדי שנוכל לעבוד עבודתך וללמוד תורתך בלי שום מונע.
(עבד המלך)

אחר לימודו יאמר

מודה אני לפניך יי אלוקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת, שנאמר: "וְאַתָּה אֱלֹקִים תֹּרְדֵם לְבָאֵר שַׁחַת אֲנָשִׁי דָמִים וּמְרָמָה לֹא יַחֲצוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ".

לעילוי נשמת ר' אהרון שלום חיים ירושלמי בן מרים. ת.נ.צ.ב.ה.

הסכמות

מהספר הוקדם

Rabbi CHAIM P. SCHEINBERG

Rosh Hayeshiva "TORAH ORE"

and Morah Hora' ah of Kiryat Mattersdorf

הרב חיים פינחס שיינברג

ראש ישיבת "תורה אור"

ומורה הוראה דקריית מטרסדורף

בס"ד, חודש שבט, תשס"ט

מכתב ברכה

הנה הביאו לפני קונטרס נוסף מלא ברכת ה' הנקרא בשם "שורשי ההלכה וענפיה", אשר חברו וליקטו הרה"ג רבי שמואל ירושלמי שליט"א, והוא סיכום הלכתי בהלכות חושן המשפט, מסודר בצורה ברורה משורש ההלכה בחומש ובתלמוד ועד ביאור דברי השלחן ערוך והפוסקים האחרונים, והכל עשה באופן נאות ויפה, דבר דבור על אופניו, וע"כ אברכהו שספרו זה יעלה לרצון לפני כל המעיינים בו, ויפיקו הנאה מהנכתב בו, ויזכה לשבת כל ימיו באהלה של תורה מתוך הרחבת הדעת ומנוחת הנפש.

חיים פינחס שיינברג

רחוב פנים מאירות 2, ירושלים, ת.ד. 6979, טל. 537-1513 (02), ישראל
2 Panim Meir St., Jerusalem, P.O.B. 6979, Tel. (02) 537-1513, Israel

Yitzchak Yosef
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, כ"ו שבט תשע"ד
4-571/ע"ד

דברי ברכה

הובאו לפני גליונות הספר "שורשי הלכה וענפיה" בעניני אבן העזר חופה וקידושין, מעשה ידי היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, יראתו קודמת לחכמתו, חריף ובקי, משנתו וך ונקי, הרה"ג ר' שמואל ירושלמי שליט"א, ראיתי שסיכם ההלכות בטוב טעם ודעת דברי השו"ע והרמ"א, מקורות ההלכה בשורשיה בגפ"ת והראשונים, והוסיף דברי האחרונים הדנים בנושאים שונים, בהלכות אקטואליות העולות על שלחן מלכים, המתחדשות בזמננו, והכל עשה בעטו עט סופר מהיר, וסידרם בסדר נכון, כשפה ברורה וקלה, למען ירוץ הקורא בו, דבר דבור על אופניו, תפוזי זהב במשכיות כסף, איישר חיליה לאורייתא.

וברכתי להמחבר שליט"א שיהי רצון שיזכה לברך על המוגמר בקרב הימים, ויפוצו מעיינותיו חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה, ירום ונישא וגבה מאד, להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

David Lau
Chief Rabbi Of Israel
President of The Chief Rabbinic Council

דוד לאו
הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית

בס"ד, ג' חשוון, תשע"ד
7 אוקטובר, 2013
הס' - 130.עד

לכבוד
הרב שמואל ירושלמי שליט"א

מכתב ברכה

ראיתי עלים מספרך "שורשי הלכה וענפיה" בספר זה הבאת את ההלכות כשולחן ערוך, באופן המיקל על הלומד בהבנת נושאי ההלכה ומסייע לזכור את הדברים.

הדברים בנויים באופן תמציתי, ממקור ההלכה בתלמוד הולך סובב דברי הפוסקים הראשונים והאחרונים.

בספר זה קבצת כאמיר גורנה, חידושי הלכות חנוגעים לחלק אהע"ז הלכות חופה וקידושין. הכל מסודר באופן ראוי דבר דבור על אופניו. אין ספק שספרך יהיה לתועלת רבה עבור באי שערי בית המדרש, ובעיקר אלו שמאווים הוא להורות תורה בישראל, ורצונם לעבור את בחינות ההסמכה לכהן כרב בישראל, ספרך ישמש להם כאמצעי חזרה על מה שלמדו מתוך ספרי הטור, השו"ע ושאר הפוסקים.

אברך שתזכה להוציא לאור עולם עוד ספרי עזר להוגים בתורת ה', להגדיל תורה ולהאדירה.

דוד לאו
 הרב הראשי לישראל

בית יהב ♦ ירמיהו 80, ירושלים ת.ד. 7525 ♦ מיקוד 91360 ♦ טל': 02-5313191 ♦ פקס: 02-5377872
 Beit Yahav ♦ 80 Yirmiyahu St., Jerusalem ♦ P.O.B. 7525 ♦ Tel: 02-5313191 ♦ Fax: 02-5377872
 דוא"ל: rabbia@rabbinate.gov.il

Shlomo Moshe Amar
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

שלמה משה עמאר
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, כ"ב תמוז, תשע"ג

18-1-532/ע"ג

דבר ברכה

היו למראה עיני גליונות ועלים מפירות עמלו של האברך היקר חובר חברים מחוכם, הרה"ג ר' **שמואל ירושלמי שליט"א**, אשר דרך לימודו בטור וב"י ושו"ע ונו"כ אסף כל השיטות אל פונדק אחד. והוסיף עליהם ציצים ופרחים מדברי גדולי הפוסקים בתשובותיהם. וכבר מילתי אמורה, כי יש לזהר שלא יהא עיקר הלימוד בספרי קיצורים היוצאים לאור בעת האחרונה, אלא על הלומדים הלכה להשקיע כל כחם ומרצם בשדה אשר ברכו ה', בסוגיות הש"ס, ובדברי מרן הקדוש זי"ע בבית יוסף, ובשו"ע ונושאי כליו, ורק אחר שהגיעו אל עומק הידיעה ותלמודם בידם, יחזרו בספרי הסיכומים מעת לעת לבל ישכחו את משנתם, ובוזו הדרך ישכון אור, ויתקיים תלמודם בידם.

וראיתי כי רבנים גדולים וחשובים הסכימו על ספרו, על כן מצטרפנא לברכה להרה"ג המחבר שליט"א שיזכה ויפוצו מעינותיו חוצה לזכות את הרבים. ויזכה לישב באהלה של תורה ולהמשיך במלאכתו היקרה, מתוך שובע שמחות וברכה וחיים עד העולם.

בברכת התורה,

שלמה משה עמאר

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

*Rabbi Baruch Shraga
Rav of Givat Shapira
Head of Rabbinical courts
of the Jerusalem Rabbinat*

ברוך שרגא
רב דגבעת שפירא
וראש אבות בתי הדין
רבנות ירושלים

בס"ד

יום: מ"ב למטמונים תשע"ג

הסכמה

היה למראה עיני גליונות הספר, שורשי הלכה וענפיה, בעניני אהע"ז וחופה וקידושין, מעשה ידי אומן, נטע נאמן הרה"ג שמואל ירושלמי שליט"א.

עברתי על הספר וראיתיו מלא וגדוש מראשונים ואחרונים עם מקורות ההלכה בש"ס ובפוסקים, וכבר אתמחי גברא בספריו הקודמים, מעגלי חיים שהוציא לאור עולם ורבים נהנים מאורו.

ולא נצרכה לברכה כי חפץ ה' בידו יצלח לברך על המוגמר בקרוב, וראוי לציין על גיל הנישואין, דבן י"ח לחופה מה שכתב במחזור ויטרי, די"ח פעמים כתיב: אדם מבראשית עד כי מאיש לוקחה זאת, והרשב"ץ כתב דאסמכיה אקרא, והוא אשה בבתוליה יקח, והוא- גימטריא י"ח, וסמך לדבר, והוא כחתן יוצא מחופתו, ובש"ת רשב"ן כתב דשיעורים אלו נאמרו למשה מסיני, וכתב החיד"א בספרו נחל קדומים, נגד אותם שאומרים דבזה"ז יכולים להמתין עוד, ורמז לדבר, אשה בבתוליה יקח- בסופי תיבות גימטריא י"ח, ובא הרמז בס"ת לרמז שגם באחרית הימים הדין לא ישתנה, וכ"כ החזון איש דכמו שלא נשתנה בן י"ג למצוות כך לא נשתנה בן י"ח לחופה, ובקובץ איגרות כתב, ויש מאחרין אבל אין דרך זה רק ליחידיים, וכך כתב הגר"י קנייבסקי זיע"א- דיש להשיא את הבנים והבנות בצעירותם, בגיל שבע עשרה, שמונה עשרה, ובספר שערי הלכה ומנהג, שיבח בזה מנהג הספרדים שמנהגם טוב ונכון לישא סמוך לגיל שמונה עשרה, והלואי שגם האשכנזים היו מתרגלים בזה.

והריני מברך מקרב לב את המחבר שיזכה להוציא לאור עולם כהנה וכהנה, לזיכוי הרבים.

בברכת התורה

ברוך שרגא

RABBI Z. N. GOLDBERGAbbad Badatz & Bies Horaa'h "Hayashar Vehatov"
Member Of Supreme Rabbinical Court**הרב זלמן נחמיה גולדברג**אב"ד בד"ץ ובית הוראה לדיני ממונות "הישר והטוב"
חבר בית הדין הרבני הגדול

בי"ה, יום ג' סיון תשצ"ה

קנני דעה נכדתי דערכו של תלמוד חכם
 מומלך דמורה היה הרב ר' שמואל ירושלמי שליטא
 ובטל דחידושי שו"ת האב"ד ור"ת "אבן דאור ודיוור"
 כל דין חסד וקידושין בכל דורה מבטל ובחזקת
 ושו"ת וברשות אבן מה שמעו אחרונים
 ודורו נחלק לבולטות מורו צולם בן תלמוד
 מספיק קידושין שיש איסור להתעסק בקידושין אף לו
 דקדושה דמלך וכן ללמדיו
 ולא נלמדו אלו לרבה
 שיהיה יצאנו ובלוינו צולם וזו ספיקת מחליף
 דברו זה
 זלמן (חתי) גולדברג

BENEI DAVID INSTITUTE
SPIRITUAL LEADERS TRAINING
IN ISRAEL AND IN DIASPORA
P.O.BOX 5786 JERUSALEM 91057
TEL/FAX 02-5822581
E-mail: beneidavid@neto.net.il

בס"ד
מכון "בני דוד" ירושלים
להכשרת מנהיגות-רוחנית
ולתפוצות
ת.ד. 5786 ירושלים 91057
טל/פקס: 02-5822581
beneidavid@neto.net.il דוא"ל

ע"ש: ר' יששכר ורעיתו מרת שפרה, ר' שלמה זבולון ור' רם זלה"ה בן – דוד

יום שנכפל בו כי טוב כי באייר ל"ה למ"טמונים התשע"ג

דברי ברכה והערכה

לספרו: שורשי הלכה וענפיה -

בנושא: חופה וקידושין.

בס"ד, אבוא בזה להביע הוקרה רבה, לידידי וחביבי האי גברא יקרא, יראת ד' אוצרו
הרה"ג הרב שמואל ירושלמי, שליט"א, אשר חיבורו – קישורו לקוב"ה ותורה"ק כחפץ לבו
הזך, שרוי ומצוי במעלין בקודש, מתוך: "מה אהבתי תורתך..." (תהלים קי"ט, צ"ז).

כבר נודע בחיבוריו הקודמים שהוציא לאור, ועוד עמו בכתובים, יזכרו ד' יתברך להוציא
יתר פרי עמלו לאורה במהרה.

בכל השנים – בעמל וביגיעה משלב ביומא וביליא: כי בשמחה תצאו (ישעיה נ"ה, ו') =
ר"ת כתב = בך תורה – ע"י ההבעה והנביעה באמצעות הכתיבה, הכותב מברר את לקח
תורתו אשר עליה שקד והתאמץ להבינה לשגנה לזכרה ולסדרה דבר דבור על אופניו בכתב.

אין ספק, לכל לומד תורה"ק ממקורותיה ועד לפסיקתה – אחרי יגיעתו, מגיע לפרטים
רבים בכל נושא וחלקים ממנו, על ידי רכז הפרטים לכללים – מסייע הדבר בחזרתו על
הכללים – בנקודות אחיזה, יכול לפרטם לפרטים ולחזור על הראשונות. וכדברי ילקוט
שמעוני סימן תתקמ"ב, על הכתוב: יערוף כמטר לקחי... היה רבי יהודה אומר, לעולם הוי
כונס דברי תורה כללים ומוציאן פרטים... כך הוי כונס דברי תורה כללים ופורט ומוציאן
כטיפין הללו של טל שהם קטנות.

ובזית רענן ס"ק ב', באר: כונס דברי תורה כללים, פירוש, שיתפוס בזכרוננו הכללים, שאם
יתפוס הפרט, לא יכול לזכרם... וכמו בבנין, ככל שהבנין נבנה ביסודות עמוקים חזקים
ואיתנים כנצרך, כן איכות וטיב הבנין. אם כך הוא בבנין הגשמי, על אחת כמה וכמה בבנין
הרוחני – ככל שאדם בונה תלמודו עד לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא – באופן יסודי: אם
מהמקרא, אם מהסוגיות בתלמודנו מקור חייו, אם מרבותינו הראשונים הפוסקים ועד
לרבותינו האחרונים.

ללמוד וללמד לשמור ולעשות - אחרי הפעולות נמשכים הלבבות
עמותה מס' 0 - 252 - 005 - 58 חשבוננו בבנק דיסקונט: ירושלים סניף 64 חש' 753556

BENEI DAVID INSTITUTE
SPIRITUAL LEADERS TRAINING
IN ISRAEL AND IN DIASPORA
P.O.BOX 5786 JERUSALEM 91057
TEL/FAX 02-5822581
E-mail: beneidavid@neto.net.il

בס"ד
מכון "בני דוד" ירושלים
להכשרת מנהיגות-רוחנית
לארצנו ולתפוצות
ת.ד. 5786 ירושלים 91057
טל/פקס: 02-5822581
דוא"ל: beneidavid@neto.net.il

ע"ש: ר' יששכר ורעייתו מרת שפרה, ר' שלמה זבולון ור' רם זלה"ה בן – דוד

וכשם שלגבי הבנין, המבין בבניה – בראותו התוכנית על שרטוטה ופרטיה, יבין את כל הנעשה בבניה מראשיתה ועד לגמירתה. כן בתורתנו הקדושה – מי שיראה הכללות – כל מי שעמל והתייגע בלימוד יסודי, בראותו קיצורי הדברים בכל סימן סעיף ונקודה – יתעורר ויעלה פרי זכרונו – עמלו, כפי שלמדו במקורם בהרחבה.

ובדרך הלימוד באמתיות – מהמקורות ועד לפסיקה – כנ"ל, ראה נא הקדמת דברי חמודות ומעדני יו"ט, הקדמת הסמ"ע, הקדמת ספר טהרת ישראל ועוד. וכדברי רבינו החפץ חיים בהקדמתו למשנה ברורה, וז"ל: "... כי, הבית יוסף כשסדר השלחן ערוך, היה דעתו: שילמדו מתחלה אל עיקרי הדינים ומקוריהם בטור ובית יוסף, כדי, שיתיישב הדין לכל אחד בדעתו טעמו ונימוקו...".

לאור הנ"ל, כן עשה הרה"ג המחבר, שליט"א, דבר בעתו – בעטו, אחרי ששם כל כוחותיו ומעייניו ולמד הסימנים ממקורם ושורשם, העלה על הכתב דבר דבור על אופניו – שורשי ההלכה וענפיה, עד להכרעת ההלכה לדורותיה ועד לדברי הכרעות רבותינו האחרונים, ובשלב: הצד ההלכתי – הרפואי, סכומים בסוף כל ענין – סימן, שאלות חזרה – וכל מגמתו לזכות את הרבים – לכל מי שלמד וקנה ביגיעה אמתית את הסימנים באבה"ע וחז"מ – הנוגעים לנושא: חופה וקדושין – לצורבא מרבנן אלה, כלל את הדברים כללים, על מנת, שמהם ירעננו ויגיעו לפרטים בכל כלל.

ברכותינו מעמקא דליבא, יעזרהו ד' יתברך על דבר כבוד שמו להמנות בין מעלין בקודש בגודש, מתוך נחת רווחה ובריאות איתנה – יזכהו לחבר עוד חיבורים לזכות אחב"י ויצלחהו אבהן קוב"ה להוציא לאורה את יתר חיבוריו אשר עמו בכתובים, בקרוב, אכ"י"ר.

אור וברכה – בכל מכלל כל,

לעבו"י בשמחה תמיד.

הרב מאיר חזקוני שליט"א

ראש המכון

מכון בני דוד
ת.ד. 5786
ירושלים 91057

ללמוד וללמד לשמור ולעשות - אחרי הפעולות נמשכים הלבבות
עמותה מס' 0 - 252 - 005 - 58 חשבוננו בבנק דיסקונט: ירושלים סניף 64 חש' 753556

קידושין

אה"ע סימן כ"ו: שלא לקדש בביאה, ואיסור ביאה על פנויה

ובו ד' סעיפים
(קידושין: ב, ד, יב. יבמות: סא.)

הנושאים שבסימן זה:

- סעיף א: בא עליה דרך זנות אינה מקודשת 16
סעיף ב: חופה ללא קידושין אינו כלום 19
סעיף ג: מקודשת דינה כאשת איש 20
סעיף ד: ג' דרכים האשה נקנית, ואיסור לקדש בביאה 21
* מבחני הסמכה לרבנות 22

סעיף א: בא עליה דרך זנות אינה מקודשת

סעיף א:^א אין האשה נחשבת אשת איש אלא על ידי קידושין שנתקדשה כראוי,^ב אבל אם בא עליה דרך זנות, שלא לשם קידושין - אינו כלום.

^ג ואפילו בא עליה לשם אישות בינו לבינה, אינה נחשבת כאשתו (כיון שלא היו עדים),^ד ואפילו אם ייחדה לו, אלא אדרבא כופין אותו להוציאה מביתו. הגה - לבדלוי בוסה הוא מלכוד, וכל עליה בנידחה (טור).

^ה אבל אם מייחד אליו אישה וטובלת אליו:

י"א – שמותר והוא פילגש האמורה בתורה (הראב"ד וקצת מפרשים).
וי"א – שאסור, ולוקין על זה משום "לא תהיה קדשה" (דברים כג, יח) (הרמב"ם והרא"ש והטור).

יגוי שנסא גויה, וכן מומר שנסא מומרת לעבודת כוכבים בנימוסיהן, ונתגיירו אח"כ – אין כאן חשש קידושין כלל ומותרת לנאת ממנו בלא גט, אע"פ ששה עמה כמה שנים אינו אלא כזנות בעלמא (ריב"ש סימן ו' ובת"ה סימן ר"ט).
וע"ל סימן קמ"ט סעיף ו'.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

מתי נחשבת האישה אשת איש?

א. סנהדרין (כא.): הגמרא מספרת שדוד לקח נשים ופילגשים. מה בין נשים לפילגשים?
א"ר יהודה אמר רב: נשים בכתובה וקידושין ופילגשים בלא כתובה וקידושין.

כ"פ הטור: אין האישה נחשבת אשת איש אלא על ידי קידושין שנתקדשה כראוי. כ"פ הרמב"ם. כ"ד השו"ע.

בא עליה דרך זנות

ב. רמב"ם – בימינו אין דין פילגש, ולכן הבא עליה דרך זנות, שלא לשם קידושין – לוקה משום "לא תהיה קדשה", והיא זונה האמורה בתורה (ואינה מקודשת לו).

אולם הראב"ד – אף לאחר מתן תורה, אין אדם עובר על איסור "לא תהיה קדשה" אלא במזומנת, והיא המופקרת לכל אדם. שאם היה מלקות עליה משום "לא תהיה קדשה" למה המפתה משלם

קנס, והרי אין לוקה ומשלם.
ולכן המייחדת עצמה לאיש אחד אין בה מלקות ולא איסור, אלא פילגש. כ"כ הרב המגיד (קצת מהפרשים).

ח"מ: אף לראב"ד יש איסור ביאת פנויה מדרבנן, שהרי אף יחוד פנויה גזרו דוד ע"ה וב"ד דינו.

סיכום: הבא על הפנויה לשם זנות

רמב"ם – לוקה משום "לא תהיה קדשה".
ראב"ד – אין מלקות, שאיסור קדשה היא במופקרת לכל.

להלכה:

שו"ע – פסק כהרמב"ם שאסור עד שיקדש אותה כראוי.

והרמ"א – הביא לקמן שתי הדעות (ה').
נפק"מ במחלוקת זו האם פילגש מותרת בימינו: לפי הרמב"ם – אסורה, ולפי הראב"ד – מותרת.

יחדה לשם אישות

ג. רמב"ם: ואפילו בא עליה לשם אישות בינו לבינה, אינה נחשבת כאשתו. כ"פ שו"ע

אה"ע – סימו כ"ו

כנשואה אלא כפילגש בלי כתובה וקידושין (שם).]

וע"ל סימן קמ"ט סעיף ו': (שם): וכן איש ואישה שהמירו לעבודת כוכבים, באונס הגזירות, ונשאו זה לזה בחוקות עובדי כוכבים, אף על פי שמתייחדים זה עם זה בכל יום לעיני הכל – אין חוששין להם משום קידושין (ריב"ש).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ד. "אפילו יחדו לה"

דין נישואין אזורחיים בימינו:

■ מערכי לב – אין להתירה בלא גט לפי ש: (א). אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ויש חשש שבעל לשם קידושין.

(ב). שמא בסגנון השטר כלול לשונות של קידושין, וכיון שנעשה הדבר בעדים יש לחשוש לקידושין.

(ג). אם נאמר שאין חשש קידושין, כיון שחיים יחדו כבעל ואשתו ותצא בלא גט, יאמרו אשת איש יוצאת בלא גט. כ"ד אוהל אברהם לרב קרפלס.

■ אבל דרכי נועם – יש להתירה בלא גט.

(א). אפשר לסמוך על הריב"ש במומר ומומרת.

(ב). ועוד שאין עדי יחוד. כ"פ מהר"ם שיק.

והוסיף הר צבי – במיוחד בדור פרוץ זה אין בכלל אומדנא ברורה שנתכוונו לקידושין כהלכה, ואף אם היו מתכוונים לקידושין הרי אין כאן עדים כשרים. כ"כ שו"ת קול מבשר ועוד אחרונים.

להלכה פסק האגרות משה: אם אפשר להשיג גט ראוי שתקבל גט, ואם אי אפשר אין לעגנה ומותרת בלא גט (ע"פ הטעמים של הר צבי).

ולכן: אם ב"ד הצריך גט אף שהיא מחומרה נאסרה לכהן, כמ"ש הרמ"א. ואם עברה ונישאת לכהן, זוהי מחלוקת ב"ח והט"ז (סימן ו ס"ס א בענין מי

ד. ת' הרא"ש: פנויה המשרתת בבית ראובן ויצא קלא דלא פסיק שמתייחד עמה:

לא מבעיא שבני משפחתה יכולים למחות בידו, שהוא פגם משפחה שתהיה פילגשו. אלא שב"ד כופים אותו להוציאה, שהדבר ידוע שבושה לטבול ונמצא בועל נידה.

ה. ואם יחדה לו וטובלת כראוי

ראב"ד – מותרת, וזהו פילגש האמור בתורה. כ"פ הרמ"א בשם י"א.

רמב"ם והרא"ש – אסורה ולוקים עליה משום לא תהיה קדשה. כ"פ הרמ"א בשם י"א.

לענין פילגש הביא הרמ"א שתי דעות:

ה. חזל חס מייחד חליו איסרה וטובלת חליו:

י"א (הראב"ד) – שמותר והוא פילגש האמורה בתורה. וי"א (רמב"ם) – שאסור, ולוקין על זה משום "לא תהיה קדשה".

נישאו כשהיו מומרים

י. ריב"ש: וכן איש ואישה שהמירו לעבודת כוכבים באונס הגזירות, ונשאו זה לזה בחוקות עובדי כוכבים, אף על פי שמתייחדים זה עם זה בכל יום לעיני הכל – אין חוששין להם משום קידושין. כ"פ תה"ד, וכ"ה בשו"ע (קמט/ו).

[וטעמו – בסתם אמרין שלא בעל לשם קידושין, כיון שהתחילו בנשואין כחוקות הגויים הוי כאילו פירשו שאין דעתם לקידושין כדת משה וישראל. ולכן אינה

שנתגרשה מפני שיצא עליה שם מקודשת האם מותרת לכהן).

כ"פ ביביע אומר חלק אה"ע בכמה מקומות – להתיר עגונה על סמך שהקידושין לא היו כדת משה וישראל, ואין צריך גט.

יביע אומר חלק אה"ע (ט/כו): אף שמחמירים לתת גט בנישואים אזרחיים, אם האישה מסרבת לקבל גט אין הבעל חייב במזונותיה. והטעם: שאין לחשוש שאחר כך בעל לשם קידושין משום שאין עושה בעילתו בעילת זנות, שכיום לא חוששים לזה. כ"כ האחרונים.

ה. "אבל המייחד... וטובלת"

דין פילגש בימינו:

■ י"א – שמותר, כמ"ש בסנהדרין (כא). מאי נשים ומאי פילגשים? אמר רב יהודה אמר רב נשים בכתובה ובקידושין פילגשים בלא כתובה ובלא קידושין.

וכן גירסת הרמב"ן. וכ"ד הראב"ד.

■ וי"א – שאסור, שאינו מותר בפילגש רק מלך, אבל הדיוט אסור (רמב"ם).

■ בדעת הרא"ש יש מחלוקת:

הב"ח – הרא"ש ס"ל כהרמב"ם שהבועל פילגש עובר בלאו, וכמ"ש 'לא מבעיא שבני משפחתה יכולים למחות בידו', משמע שאף אם תטהר אסורה. כ"ד שו"ע.

אולם ח"מ וב"ש – הרא"ש ס"ל כהרמב"ן והראב"ד שאין איסור בפילגש כלל, אם אינה בוששת לטבול.

"ולוקין על זה" (רמב"ם והרא"ש)

ח"מ: מהרא"ש והטור לא משמע שיהא אסור בפילגש (אפילו לא לאו) רק משום פגם משפחה, שאם היה בה לאו, היה מוטל על ב"ד לכוף על זה (ולא כמ"ש הרמ"א). גם מהרמב"ם לא משמע שיש מלקות בפילגש המיוחדת לו, רק שכתב שפילגש אסורה להדיוט ולא כתב שלוקה (לאפוקי הרמ"א).

כ"כ ב"ש – אין מלקות על פילגש. ולפי הרא"ש אף מותר, ולא אסור רק כשלא טובלת (ולא כמ"ש הב"ח).

ב"ש: וא"ת איך פילגש מותרת (למאן דאמר שמותרת), הרי כלה בלא ברכה אסורה כנידה? וכבר תירץ הרמב"ן – דווקא כשרוצה לשאת אותה שתהיה קנויה לו לכל דבר ותהא אסורה לזרים אז אמרה התורה לקדש ולכנוס בברכה, אבל פילגש אין צריך ברכה וקידושין.

ו. "מומר שנסא מומרת"

ח"מ: בת' הריב"ש ותה"ד – משמע דווקא משומדים לרצונם שאז יצאו מן הכלל מכל עבירות שבתורה, ולכן עושה בעילתו בעילת זנות. אך אונסי הזמן אם נודע ששומרים מצוות בצנעה ונשאה אנוסה לשם אישות, אף שנשא בחוקות הגויים – יש להתיישב בדבר כיון שנתייחדו בפני הרבה אנוסים לשם נישואין. כ"כ הב"ש.

כ"כ פת"ש (אחרונים) – נראה פשוט שאם דר עמה אחר זה, מסתמא אמרינן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ויש לחשוב לקידושין.

סעיף ב: חופה ללא קידושין אינו כלום

סעיף ב: א. אם הכניס אישה לחופה (בלא קידושין) – אינה מתקדשת בכך.

ב. וי"א שהוא ספק.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

חופה בלא קידושין

קידושין(ה.): מחלוקת אם חופה (פירוש שהכניסה לחופה בלא קידושין) הוי לפחות מקודשת או לא?
ר"ה אמר – הוי מקודשת (קל וחומר מכסף).

ורבא אמר – אף אינה מקודשת.

תוס': לכ"ע (רבא ור"ה) דלא מקרי חופה והמחלוקת אם רק מקודשת או אף לא זה.

להלכה:

• א. תוס' והרמב"ן – אין הלכה כר"ה, ואינה מקודשת. כ"כ הר"ן (ר' יהודה גאון ובה"ג).

• ב. והר"ה – ספק מקודשת.

• הר"ף: לא הזכיר את ר"ה, ויש מחלוקת מה דעתו:
הרא"ש – ס"ל לר"ף שחופה אינה קונה.
רמב"ן – ס"ל לר"ף שהוא ספק וכמו שפסק הר"ח.

הר"ן והרשב"א: אף שרוב הפוסקים פסקו שחופה אינה קונה, מ"מ כיון שהר"ח מסתפק – אין להקל.

סיכום: הכניסה לחופה בלא קידושין

ש"ע	הפוסק	להלכה
סתם	תוס' רמב"ן	אינה מקודשת
וי"א	ר"ח	ספק מקודשת
בדעת הר"ף: רא"ש	רמב"ן	אינה קודשת ספק מקודשת

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "הכניסה לחופה"

עיין לקמן סימן נ"ה השיטות מה היא חופה.

ב. "וי"א שהוא ספק"

ובספר שער המלך: גם דעת רש"י כר"ח לפסוק כר"ה לחומרה (שהיא מקודשת מספק). כ"ד הטור לאפוקי הרא"ש.

ואף לר"ה לא הוי אלא מקודשת ולא נשואה (פני יהושע). לאפוקי מהרש"א שס"ל שלר"ה חופה גומרת אף בתחילה. כ"ד התוס' והטור שרק מקודשת.

אף באלמנה חופה קונה מספק (אף שנשואים באלמנה צריך ביאה). ולכן צריכה גט מספק כדי לצאת ממנו.

פת"ש: ובחופת נידה אין לחוש לר"ה:

- לפי שיש ספק אם פוסקים כר"ה
- ועוד שאף לר"ה יתכן שחופת נידה לא מיקרי חופה, שחופה צריכה להיות ראויה לביאה ונידה אינה ראויה לביאה (כשיטת הרמב"ם לקמן).

סעיף ג: מקודשת דינה כאשת איש.

סעיף ג: כראמ"ט: משנתקדשה, נחשבת כאשת איש לחייב הבא עליה,

וצריכה גט להתירה לשוק.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

"כאשת איש"

פרישה: אבל אינה אשת איש לכל דבר.

שלעניין חיוב: מזונות, ירושה ושיטמא לה – אינה אשתו עד שתכנס לחופה (כמ"ש בסימן ב"ה).

סעיף ד: ג' דרכים האשה נקנית, ואיסור לקדש בביאה

סעיף ד: ^אהאשה מתקדשת בשלשה דרכים: בכסף או בשטר או בביאה, מן התורה.

^באבל חכמים אסרו לקדש בביאה משום פריצות, ואם עבר וקידש בביאה, מכין אותו מכת מרדות והיא מקודשת. ואפילו קדשה בכסף או בשטר, אם לא שידך תחלה, או שקידש בשוק – מכין אותו מכת מרדות והיא מקודשת.

^גהגה – וי"א שאין מכין אם קידש בכסף או בשטר, אפילו בשוק וכלל שידוכין (טור בשם הרא"ש). ולא ראיתי מימי שהכו מי שקדש כלל שידוכין (הרא"ש).

❖ שורשי הלכה (המקורות)

כיצד האשה מתקדשת

^אקידושין(ב): משנה – האשה מתקדשת בכסף שטר וביאה.

גמ': בכסף מנלן? גמר 'קידשה' 'קידשה' משדה עפרון. כתיב הכא: 'כי יקח איש אישה'. וכתוב התם: 'נתתי כסף השדה קח ממני'.

שם(ה): שטר מנלן? מקיש הויה (קידושין) ליציאה (גיטין), מה גיטין בשטר, אף קידושין בשטר.

שם(ה): ביאה מניין? כתיב "כי יקח איש

אשה ובא עליה ובעלה", מלמד שנקנית בביאה.

הגבלות בדרכי הקידושין

^בקידושין(יב): רב מנגיד (מלקה) למי שמקדש בביאה משום פריצות. ועל המקדש בשוקא ועל המקדש בלא שידוכי ועל המבטל גיטא... נהרדעי אמרי – בכולו רב לא מנגיד רק על המקדש בביאה.

להלכה:

רמב"ם – כלישנא קמא שרב מלקה על כל המקרים. כ"פ שו"ע.

ביום בין בלילה. כ"כ שו"ת רב פעלים – וגם המנהג בבגדאד לקדש בלילה. כ"כ ספר נתיבי עם – מנהג הספרדים לקדש בלילה. וכ"פ בילקוט יוסף – רבים נהגו לקדש בלילה, שאז האנשים פנויים והוי ברוב עם, והנח להם. מ"מ טוב לחוש לקדש מבעוד יום. כ"פ ביביע אומר חלק אה"ע (ה/י-ד) שמנהג הרבה קהילות לקדש, ולא מקשינן בזה הויה ליציאה.

"מכין אותו"

פת"ש (ישועות יעקב): רק אותו מלקין ולא אותה, אף שגם היא נתרצת להתקדש בביאה.

"והיא מקודשת"

הג' מעשה ניסים (יד אהרן): לאפוקי רבותיו של רש"י דס"ל דשויה רבנן בעילתו בעילת זנות (שאינה מקודשת)

והרא"ש – כנהרדעי, שרב מלקה רק על המקדש בביאה. כ"פ הרמ"א.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ב. "או שקידש בשוק"

פת"ש: קידש אישה בלילה, מה דינו?

■ הרא"ם – כמו שגט בלילה פסול, כן קידושין בלילה יש לחוש, לפי שמקשים יציאה (בגט) להו"ה (בקידושין). וכ"ה בת' ריא"ז. כ"כ מהר"י מינץ – דהוי ספק מקודשת. כ"כ תה"ד והרדב"ז. והגר"א כ' – ומנהגנו לערוך חופה ביום.

■ אולם פרח ומטה אהרן – אין לסברה זו שורש וענף, שההיקש זה הוא רק בשטר ולא בקידושין כסף. כ"פ ברכ"י – שכן משמע מהרמב"ם שכתב 'מותר לארס בכל יום חול ואפילו בט' באב בין

* מבחני הסמכה לרבנות

⚡ בחינות רבנות:

1. היתה נשואה בנישואים אזרחיים, וקבלה גט מספק, האם מותרת לכהן? (סעיף: א. וענפי הלכה^ד – 'נישואין אזרחיים', עמוד 18).

⚡ בחינות דיינות:

2. המקדש אישה בחופה (בלי קידושין) האם מקודשת? (סעיף ב, עמוד 19).

אה"ע סימן כ"ז: כיצד לשון הקידושין, ושיאמר לה הוא ויתן הוא

ובו י' סעיפים
(קידושין: ה-ז)

הנושאים שבסימן זה:

- 23 סעיף א: כיצד מקדש בכסף. נתן לה הקידושין בשתיקה.
28 סעיפים ב, ג: לשונות קידושין.
32 סעיף ד: 'הרי את מקודשת', ולא אמר 'לי'.
35 סעיף ה: הריני נותנו לך בתורת קידושין.
36 סעיף ו: הריני אישך.
37 סעיף ז-זז: נתן הוא/היא אמר הוא/היא.
39 סעיף ט: נתנה ואמרה היא, באדם חשוב.
41 סעיף י: שיעור כסף קידושין.
41 * מבחני הסמכה לרבנות.

סעיף א: כיצד מקדש בכסף. נתן לה הקידושין בשתיקה

סעיף א חלק 1:

הקדמה: כדי שיחולו קידושי כסף צריך כמה תנאים, כדלקמן:
(א). צריך המקדש לתת כסף או דבר אחר השווה פרוטה (ולא שתיתן היא).
(ב). צריך לתת בפני שני עדים מידו לידה.
(ג). צריך הוא לומר לה באחד מלשונות הקידושין (ולא שהיא תאמר).
(ד). צריך לומר לשון שהוא קונה אותה, ולא שהוא מקנה עצמו לה.
(ה). צריך שתבין שהוא מקדש אותה, אלא אם כן דיבר עמה בתחילה על הנישואין.

- א. בכסף כיצד? נותן לה בפני שנים פרוטה או שוה פרוטה, ואומר לה: 'הרי את מקודשת לי בזה'.
ב. הגה: וי"א שיש לומר: 'כדת משה וישראל'. וכן נוהגין לכתחילה (המקור: כל בו).

ג. וכן נוהגין לקדש בטבעת, ויש להם טעם בתיקוני הזוהר ריש תיקון ה' ותיקון ו' (דברי הרב).

ד. וה"ה אם אמר לה: הרי את מאורסת לי, או הרי את לי לאישה...

❖ שורשי הלכה (המקורות)

כיצד קידושין בכסף

א. קידושין(ה:): ת"ר – כסף כיצד? נתן לה כסף או שווה כסף וא"ל: 'הרי את מקודשת לי'.

ב. או שאמר לה הרי את מאורסת לי, את לי לאינתו (לאישה) - ה"ז מקודשת.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "נותן לה... ואומר לה"

נתן לה טבעת לפני שאמר

כנה"ג: צריך שיאמר לפני הנתינה 'הרי את מקודשת לי', שאם יתן קודם ויאמר אח"כ הו"ל מקדש במלווה (שאינה מקודשת).

יביע אומר חלק אה"ע (ב/ה-ג) – ואם עבר ונתן לפני שאמר, יחזור ויקח הטבעת מידה ויאמר הנוסח 'הרי את...' ואח"כ יתן לה הטבעת.

בית חתנים (הגרי"ש אלישיב זצ"ל) – ועדיף לקדשה בטבעת אחרת, משום שאינה יודעת להקנות חזרה הטבעת.

נשמת אברהם: ואם החתן משותק בשתי ידיו יתנו את הטבעת על ידיו המשותקות ויזרוק לה על ידי תנועה קלה. ואם אי אפשר יקח הטבעת בפיו ויזרוק לה. והגרש"ז אורבאך פסק שיקדש אותה ע"י שליח.

"בפני שנים"

באר היטב: היינו שמזמין שניים ומראה להם הטבעת ושואל האם שוה פרוטה, ואומרים: הן (מהרי"ל). והוסיף הר"ם מינץ – יזהיר לעדים לראות נתינת הטבעת לאצבע הכלה. ויקדש בימין שלו לימין של הכלה, וישים הטבעת באצבע הסמוכה לגודל.

חציצה בין הטבעת ויד הכלה

(פת"ש)

כרם שלמה – אסור שיהא חציצה בין אצבע הכלה לטבעת, ולכן תוריד בתי הידיים (הכפפות). והבן איש חי – בעירנו נהגו לכרוך ידי הכלה במטפחת משי ומקבלת כסף קידושיה בידה, כדי שתראה מקבלת קידושיה בכבוד ולא כעני הפושט ידיו לצדקה.

"פרוטה"

ב"ש בשם מרדכי: לכתחילה אין מקדשים במטבע, משום שאישה דעתה על צורת המטבע (כמה שווה בשוק) וצורה עשויה להתבטל. מ"מ רוב האחרונים התירו.

קידש בדבר המחובר לקרקע

ב"ש: כתבו תוס' רשב"א והר"ן – דהוי קידושין (ולא דמי לגיטין שגט המחובר פסול).

ואף שבשטר המחובר לקרקע אינה מקודשת דמקשינן הו-יה ליציאה כמו בגט שפסול, אבל כסף שלא שייך בגט – מקודשת. ולכן אם קידש בקרקע מקודשת (דהוי ככסף).

ועוד שבגט המחובר פסול משום שמחוטר קציצה, מה שאין כן בקידושין שאף שלא בא

לידה מקודשת, כמו "תן לפלוני ואקדש אני לך" (כמ"ש בסימן כט סעיף ב).

מ"מ דעת בעל העיטור שאם קידש בדבר המחובר לקרקע אינה מקודשת.

קידש בכלי פחות משה פרוטה

פת"ש: כתב הרשב"א בחידשיו – יש להסתפק אם קידשה בכלי פחות משה פרוטה, ד"ל שאין צריך שווה פרוטה וכמו לעניין שבועה (חו"מ פח/ג) שאף בפחות משה פרוטה נשבע.

אבל קצות החושן – חולק, ס"ל שלא מקודשת פחות משה פרוטה אף שהוא כלי (שאין אישה מתקדשת בפחות משה פרוטה).

מ"מ הנתיבות – מיישב דעת הרשב"א.

"הרי את מקודשת לי בזה"

ב"ש: ואם א"ל טלי קידושך מעל גבי הקרקע (שבכהאי גוונא בגט אינה מגורשת), ישנה מחלוקת אחרונים:

- ת' רש"ך – הוי ספק מקודשת.
- ובספר המקנה – הוי ודאי קידושין. כ"כ רשד"ם, ראנ"ח והרח"ש.
- ומהרי"ל – לא הוי מקודשת כלל.
- גט פשוט – קידושי כסף אפילו א"ל טלי מע"ג קרקע הוי מקודשת, אבל בקידושי שטר הוי ספק.
- פת"ש: נתן לה טבעת לפקדון ואח"כ א"ל 'התקדשי לי בו'. פסק המהרי"ל דהוי מקודשת. וטעמו – כשהפקיד בידה הוי ידה יד המפקיד, וכשמקדשה סילק כוחו, ונעשית ידה יד עצמה והו"ל כמוסר מידו לידה.

"מקודשת לי"

ב"ש: לשון מקודשת, כהקדש, ואסורה על כל העולם.

כנה"ג: מנהגנו לומר "הרי את מקודשת לי

בטבעת זו כדת משה וישראל". כ"כ הרמ"ט מ"מ בדיעבד לא מעלה ולא מוריד.

דין קידושין לאילם

נשמת אברהם: אילם שלא יכול לומר בפיו 'הרי את מקודשת לי' –

אמר לי הגרש"ז אורבאך – שיכתוב לעדים פלוני ופלוני כשיראו שנותן לה כתב 'הרי את מקודשת לי' שכוונתו לקדשה בעת נתינת הטבעת, ויחזור ויראה הכתב לעדים בעת הקידושין.

כ"פ הרב יעקב יוסף זצ"ל – ועוד שבימינו שבאים לאולם עם צלם ותזמורת ודאי מתכוונים לקידושין, ועדיף מעסוקים באותו עניין שאף שלא אמר לה כלום מקודשת בנתינת הטבעת. מ"מ אין לברך, כיון שהחתן עצמו לא יכול לברך גם הרב לא יוכל לברך מספק.

דין חרש אילם של ימינו

הרב יעקב יוסף זצ"ל: בימינו שמלמדים אותם לדבר, לכתוב ולקרוא, יש מחלוקת האם דינם כפיקחים וקידושין שלהם דאורייתא או רק מדרבנן?

- הכתב סופר – דינם כפיקחים (והוי קידושין דאורייתא). כ"כ היכל יצחק, יחוה דעת, שבט מוסר.
- והצמח צדק – אינם כפיקחים, שחז"ל לא חילקו. כ"כ עוד אחרונים.
- וטעמם: כיון שאינם שומעים ולא מתקשרים עם הסביבה, אף שיודעים לקרוא ולכתוב, אינם מתפתחים כשאר אנשים מבחינה שכלית. ולכן גם אסור לברך על קידושין אלו. כ"כ קרן לדוד.

ג.

"בטבעת"

ספר סוד ישרים (לבן א"ה): טעם שיש בטבעת לענין קידושין טפי מדבר אחר – הוא על פי מה

נמצא בקידושין נותן לה אור מקיף, לכך טוב ונכון לקדש בטבעת שהיא מקפת את האצבע דוגמת אור המקיף ודו"ק.

"נוהגים לקדש בטבעת"

עטרת ישועה: המנהג לקדש בטבעת עגולה. אומנם לפי הזהור – טוב יותר לקדש בטבעת מרובעת מבחון ע"פ הסוד.

אומנם הרה"ג בן ציון מוצפי – חולק, אף לפי הזהור צריך טבעת עגולה ולא מרובעת מבחון.

שכתב רבינו האר"י ז"ל (בשער טעמי המצות פרשת כי תצא) "כי יקח איש אשה" - דע כי על ידי הקידושין שהאדם מקדש אשתו נמשך אליה חד רוחא מכח רוחו של בעל והוא בבחינת אור מקיף, ואחר שכבר נמשך לה אור מקיף מן רוחא דיליה, אחר כך בא עליה ביאה גמורה, ויהיב בה חד רוחא בסוד אור פנימי בגוה מכח רוחא דיליה. ולכן צריך להקדים הקידושין, כי אין רוח הפנימי נכנס בה עד שיכנס אור המקיף של זה הרוח, עיין שם.

סעיף ח חלק 2: ^הוכן בכל לשון שמשמעותו לשון קידושין ודאי באותו מקום, ^אובלבד שהיא תבין שהוא לשון קידושין.

^אואם היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין, ונתן לה אפילו בשתיקה - הוי קידושין. ^הוהוא שעדיין עסוקין באותו ענין. וכל שכן אם אמר לשון קידושין ודאי, אלא שאינה מבינה אותו, דהו קידושין (טור).

^טהגה: ו"א ללא צעין מדברים באותו ענין ממך, אלא מדברים מענין לענין באותו ענין, דהיינו שאין מדברים בקידושין, רק בלרכי זיווג (מרדכי ו"כ הרשב"א). ^יוי"א ללא צעין מדברים עמה, אלא כל שמדברים לפניה, סגי (מרדכי וכן משמע לשון הטור).

❖ שורשי הלכה (המקורות)

לשונות אחרים של קידושין

^השם(ו): איבעיא להו – 'חרופתי' מהו? ומסקינן דמקודשת.

הרא"ש – וכן בכל הלשונות של אירוסין שבכל מקום ומקום.

כ"כ הרמב"ם – יש לאיש לקדש האישה בכל לשון שהיא מכרת בו, ויהיה משמע באותו לשון שקנאה.

^א(שם): תנו רבנן – הרי את אשתי, הרי את ארוסתי, הרי את קנויה לי – מקודשת. הרי את שלי, הרי את ברשותי, הרי את זקוקה לי – מקודשת.

איבעיא להו? מיוחדת לי, מיועדת לי, עזרתי, נגדתי, עצורתי, צלעתי, סגורתי, תחתי, תפושתי, לקוחתי מהו? פשוט מיהא חדא, דתניא האומר לקוחתי – הרי זו מקודשת משום שנאמר "כי יקח איש אשה".

במאי עסקינן? אם לא מדבר עמה בענייני קידושה מהיכן יודעת מה שאומר? ... אלא מיירי שמדבר עמה על עסקי קידושין.

על מה הייתה השאלה?

✓רמב"ם: השאלה הייתה על כל הדוגמאות (גם מה שפסקה הגמרא שמקודשת), ובכולן צריכה להבין מה שאמר לה. שאם אמרה שלא הבינה לא מהני.

אבל בעל העיטור והרא"ש – השאלה רק על הלשונות המסופקות, אבל לשונות שפסקה הגמרא שמקודשת אין צריך להבין.

והוסיף הטור: וכ"ש אם אמר לשון קידושין ממש שלכו"ע מקודשת אף שאינה מבינה (כיון שדיבר עמה תחילה בענייני קידושין).

נתן טבעת בשתיקה

^ז(שם): תנן – היה מדבר עם אישה על עסקי קידושה ונתן לה ולא פירש: ✓רבי יוסי אומר – דיו (והיא מקודשת אף בשתיקה). רבי יהודה אומר – צריך לפרש דבריו. א"ר יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי (שמקודשת אף בשתיקה).

ואם היו עסוקים באותו עניין

^חאמר רב יהודה אמר שמואל: והוא שעסוקין באותו עניין. וכתנאי:

✓רבי אומר – והוא שעסוקין באותו עניין.

^טר"א ברבי שמעון – אף שלא עסוקים באותו עניין. ואם כשאינם עסוקים באותו עניין מניין ידעה שהוא לקידושין? אמר

אביי – מיירי מעניין לעניין באותו עניין. פרש"י: שעסוקים – בדיבור בעסקי קידושהם עד שעת הנתינה. מעניין לעניין שפסקו לדבר בקידושין ממש, ודיברו בענייני זיווגם, כמה נדוניה וכו'.

להלכה

• ✓הר"ן: הלכה כרבי יוסי מחברו, דבעינן שעסוקים באותו עניין. כ"ד הר"ף, רא"ש, רמב"ם, הרב המגיד, בעה"ט, כ"פ בשו"ע. ואם לא היו עסוקים כלל בזה – אינה מקודשת.

[רשב"א – ואף אם חזר אח"כ ואמר לה 'הרי את מקודשת לי' והיא רוצה – צריך ליטול הכסף ממנה ולחזור ולתת לה בתורת קידושין.]

• ✓והמרדכי – אין צריך לדבר איתה באותו עניין ממש, אלא אף מעניין לעניין באותו עניין, וכמו ר"א ברבי שמעון. כ"כ הרשב"א. כ"פ הרמ"א.

^יוי"א דלא בעינן מדברים עמה, אלא כל שמדברים לפניה, סגי. וכן משמע מלשון הטור.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ו. "ובלבד שהיא תבין"

ח"מ: ואם אומרת שלא הבינה – אינה מקודשת כלל, אלא אם כן א"ל לשון שכל הנשים מבינות, כגון: "הרי את מקודשת לי" שאז אינה נאמנת שלא הבינה. מ"מ לחומרה חיישינן שאם קידשה אחר צריכה גט גם מהאחר. לאפוקי רי"ו – דס"ל שבשאר לשונות דהוי ספק מקודשת.

והב"ש – אף בלשון "הרי את מקודשת" צריך

אה"ע – סימן כ"ז

להיות לנו ברור שהבינה. כן משמע מהר"ן (שלא חילק בין הלשונות) לאפוקי הב"י. ובשאר לשונות אם אמרה שלא הבינה – הוי ספק מקודשת שמא משקרת וכמ"ש רי"ו.

ז. היה מדבר עמה... אפילו בשתיקה

ב"ש: ואם גם היא קיבלה בשתיקה –

▪ הרב המגיד – דווקא שהיא אמרה כן, אבל שתקה לא מהני.

▪ כסף משנה – משאר הפוסקים משמע שאף שגם היא שתקה מקודשת. כן משמע מהגמ"ר. וכן י"ל

לדעת הרמב"ם – שאף ששתקה הוי ריצוי. כ"ד מהרי"ט.

"על עסקי קידושין"

פת"ש (הרב המגיד): ל"ש היו מדברים על עסקי קידושין לעצמו או לחברו (כגון שליח) כשנתן הקידושין ולא פירש. כ"כ מהרי"ט.

באר היטב: כתב כנה"ג – שצריכים עדים שהיה מדבר עמה על עסקי קידושין.

מהריב"ל: מי ששאל לאישה "תרצי להתקדש לי?" והיא שתקה, ומיד נתן לה בשתיקה הוי ספק מקודשת.

סיכום: אמרה שלא הבינה

	לשון מקודשת	לשונות אחרות
ח"מ	מקודשת ואינה נאמנת שלא הבינה	אינה מקודשת כלל כ"פ ת' נו"ב
ב"ש	הוי ספק, אלא אם כן ברור שלא הבינה	ספק מקודשת שמא משקרת
ב"ח	נאמנת שלא הבינה ואינה מקודשת	

סעיפים ב, ג: לשונות קידושין

סעיף ב: ^אאמר לה: הרי את אשתי, הרי את זקוקתי, הרי את קנויה לי, הרי את ארוסתי, הרי את שלי, הרי את ברשותי, הרי את לקוחתי – מקודשת. ^בהגה: אם הבינה דבריו, או שדברו תחלה מעסקי קידושין (הרב המגיד והר"ן). ^גאבל האיש אינו נאמן לומר שלא כוון לשם קידושין (ב"י בשם הרא"ש).

❖ שורשי הלכה (המקורות)

לשונות קידושין

^אקידושין(ו): ת"ר – הרי את אשתי, הרי את ארוסתי, הרי את קנויה לי –

מקודשת.
הרי את שלי, הרי את ברשותי, הרי את זקוקה לי – מקודשת.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א.

"הרי את אשתי"

כתונת פסים: לשונות שהוזכרו בסעיף א' הן ודאי לשון להבא, מה שאין כן בסעיף ב' שיש ספק שמא הם לשון עבר או הווה. ולכן לכתחילה צריך לומר לשונות שבסעיף א'.

ב.

"אם הבינה דבריו"

ח"מ: כמו שנתבאר, שאם אמרה שלא הבינה נאמנת (לאפוקי רי"ו).

אבני מילואים: אם הבינה - משמע אפילו אין עדים שידועים אם הבינה, נאמנת לומר שהבינה.

וקשה: אם כן הוי כמקדש בלא עדים?
ואפשר - כיון שעיקר קידושין מצד המקדש (כמ"ש הר"ן) לא בעינן עדים אלא לגוף הקידושין

ששמעו מן המקדש, ואין צריך עדים על רצון האישה. וצ"ע.

ובספר טיב קידושין - ואפשר דמיירי שאמרה באותו מעמד שקיבלה לשם קידושין. אבל לאחר זמן באמת אפשר דהוי כמקדש בלא עדים והוי ספק מקודשת.

ג.

"אצל האיש אינו נאמן"

ח"מ: מהרא"ש משמע שדוקא לשונות הברורות (כאן) אינו נאמן, אבל בלשונות שהסתפקה הגמרא (ס"ג) נאמן לפרש דבריו שלא כיוון רק למלאכה. כן הבין הב"י בדעת הר"ן.
והב"ש - פירשו אינו מוכרח, ומהר"ט פירוש בעניין אחר.

סעיף ג חלק 1:

הכלל בסעיף זה:

האומר לאישה אחד מלשונות המסופקים אם הם לשונות קידושין או לא (כמו שמפרט והולך): אם דיבר איתה קודם על עניני קידושין - הוי ספק מקודשת, ואם לא דיבר עמה - אינו כלום.
מ"מ לפי הר"ן אם אמרה שהבינה ואף קיבלה המעות לשם קידושין, אף שלא דיבר עמה תחילה, גם הוי ספק מקודשת. כ"פ הרמ"א בהמשך (סעיף ג').

א.

אמר לה: הרי את מיועדת לי, מיוחדת לי, עזרתי, נגדי, צלעתי, סגורתי, תחתי, עצורתי, תפוסתי - הרי זו מקודשת בספק. ^בהגה - וה"ה אם אמר: הרי את חרופתי. ^גאצל אמר לה: הרי את נשואתי - י"א שאינו כלום.

ד.

והוא שיהיה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין, אבל אם אינו מדבר עמה תחלה על עסקי קדושין - אין חוששין למילות אלו.

❖ **שורשי הלכה** (המקורות)

לשונות קידושין מיוחדות

^אקידושין(ו): איבעיא להו - מיוחדת לי מהו? מיועדת לי מהו, עזרתי מהו, נגדתי מהו, עצורתי מהו, צלעתי מהו, סגורתי

מהו, תחתיו מהו, תפושתי מהו, לקוחתי מהו?

פשוט מיהא חדא, דתניא: האומר לקוחתי – הרי זו מקודשת משום שנאמר "כי יקח איש אשה".

^באיבעיא להו חרופתי מהו? תא שמע דתניא האומר חרופתי – מקודשת, שנאמר "והיא שפחה נחרפת לאיש". ועוד ביהודה קורין לארוסה חרופה.

^גרשב"א: הרי את אשתי – מקודשת, אבל אם אמר הרי את נשואתי – לא שמענו. שלא נקראת נשואה אלא אחר בעילה או שנכנסה לחופה.

ונחלקו בדעת הרשב"א במ"ש "לא שמענו" ^אהרמ"א – הבין שאינה מקודשת כלל.

^אוהב"ח – הבין שאינה מקודשת ודאי אבל הוי ספק. וכ"ה בבדק הבית.

ונחלקו בדעת הבדק הבית:

ח"מ – אם היה מדבר עמה בענייני קידושין – מקודשת. והרשב"א מיירי שלא היה מדבר עימה בענייני קידושין. כ"כ הט"ז.

[ושאלת הגמרא קאי רק בלשונות שיש במשמעותם מלאכה או שאר דבר. אבל נשואתי לא משמע שום משמעות אחרת].

והב"ש – אף שלא היה מדבר עמה הוי לפחות ספק מקודשת.

מדבר עמה בעסקי קידושין

^ד(שם): במאי עסקינן?

אילימא בשאין מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושה, מנא ידעה מאי קאמר לה?

ואלא במדבר עמה על עסקי גיטה וקידושה אף על גב דלא אמר לה נמי. דתנן היה מדבר עם אשה על עסקי גיטה וקידושה ונתן לה גיטה וקידושה ולא פירש: ^אר' יוסי אומר – דיו. ר' יהודה אומר – צריך לפרש?

לעולם במדבר עמה על עסקי גיטה וקידושה, ואי דיהיב לה ושתיק הכא נמי, הכא במאי עסקינן? דיהיב לה ואמר לה בהני לישני. והכי קא מיבעי ליה: הני לישני לקידושי קאמר לה או דילמא למלאכה קאמר לה? תיקו.

הר"ן: הילכך בלשונות המסופקים כל שלא היה מדבר עמה על ענייני קידושין – ליכא למיחש כלל, שהרי לא הבינה מה דיבר.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

^א"הרי את מיועדת לי"

ספר המקנה: אמר לאישה שתי לשונות, לשון המסופק ולשון הברור (כגון הרי את אשתי ועזרתי) – הוי ספק קידושין, דהוי "קני את וחמור" (כיון שלחמור אי אפשר להקנות גם לו לא נקנה).

^ד"על עסקי קידושין"

הג' מעשה ניסים: האם צריך גם להיות עדיין עסוקים באותו עניין?

^אדרישה – בכל מקום שמוזכר "על עסקי קידושין" צריך להיות עדיין עסוקים באותו עניין, כ"כ רש"ל.

^אאבל רעק"א – אין צריך.

כ"כ עצי ארזים – שדוקא כשנתן בשתיקה צריך להיות עסוקים באותו עניין, שאם הפסיק בינתיים אח"כ נתן בשתיקה לא מהני. אבל

"אין חוששים"

ח"מ: לפי שלא הבינה מה שאמר.

לשונות המסופקים כיון שאמר לה בלשון קידושין, אף שהוא מסופק מהני מה שהיו עסוקים באותו עניין, וההפסקה באמצע לא מקלקל.

סעיף ג חלק 2: ^אהגה: מי שאמר לאישה שנותן לה כצביל אהבה וחיבה – חוששין לקידושין, כי שמא אמר שנותן לה סיהיה אהבה וחיבה ביניהם, והוי כאלו אמר לה: מיועדת לי או מיוחדת לי (המקור: ת' מימוני).

^ביג אומרים דאע"ג דלשונות אלו לא מהני אם לא דבר עמה מעסקי קדושין, מ"מ אם היא אומרת שקבלה לשם קידושין, הוי ספק קידושין. ^גואפילו נתן לה בשתיקה ולא דבר כלום, והוא והיא אומרים שכוונו לשם קידושין, הוי קידושין.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

לשונות המסופקים

^בהר"ן: בלשונות המסופקים צריך שידבר עמה קודם בענייני קידושין (כמו שפסק לעיל סעיף ג^ד). מ"מ אם אמרה שהבינה וקיבלה לשם קידושין (אף שלא דיבר עמה) הוי ספק מקודשת.

^גובמרדכי – אפילו נתן לה בשתיקה ולא היה מדבר עמה תחילה כלום, אם אמרו שהיה בדעתם לשם קידושין – הוי מקודשת. כ"כ ת' מהר"ם ות' מימוני.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א.

"כצביל אהבה וחיבה"

ב"ש: כלומר על מנת שתהיה אהבה וחיבה בינינו (בענייני אישות), ולא גרע מאמר

"מיוחדת לי". ואם היה דעת שניהם לשם קידושין צריכה גט (ודאי). כ"ד ח"מ.

ב. **"שקיבלה לשם קידושין"**

(הוי ספק מקודשת-הר"ן)

ב"ש: מיהו מהרמב"ם והרא"ש משמע – שאפילו ספק מקודשת לא הוי, כיון שלא היו עסוקים בענייני קידושין, אפילו נתכוונו לקידושין. כ"כ רי"ו ומהרי"ט.

ואם היו עסוקים בענייני קידושין ואמרו שכוונתם לשם קידושין – הוי ספק מקודשת (רי"ן). דכיון שיש ספק בלשונות אף לעדים הוי ספק.

"היא אומרת שקיבלה לשם קידושין..."

ספק קידושין

ב"ש: מהלשון משמע שהוא לא נאמן לומר שלא כיון לשם קידושין (כמ"ש הב"י לדעת הרא"ש).

מיהו לשון הר"ן משמע – שהוא טוען לשם

קידושין והיא הבינה כוונתו, אבל כל שאומר שמעולם לא כיון לקידושין – ודאי נאמן.

ג. "נתן לה בשתיקה" (מהר"ם)

ח"מ: מהלשון משמע – דהוי ודאי מקודשת, ועדיף נתן בשתיקה מדיבר הני לשונות המסופקים. ואינו נראה – איך יעלה על הדעת שנתן בשתיקה הוי ודאי מקודשת, וכשנתן הוא ואמרה היא הוי רק ספק, וכי אמירתה

מגרע? ואף מהר"ם לא הצריכה גט רק מספק. ולכן להלכה: אפילו ספק לא הוי כל שלא דיבר עמה (ומיירי שלא היו מדברים בענייני קידושין). ומהר"ם מיירי שדיברו קודם רק שהעדים לא ידעו.

כ"ד הב"ש – לא הוי קידושין כלל, כן משמע מהפוסקים. מיהו אם היה כבר ריצוי ביניהם ואח"כ נתן בשתיקה – הוי ספק.

סעיף ג חלק 3: הגה: ובמקום ללא הוי קידושין, אפילו אם חוזר אח"כ ואמר לה: הרי את מקודשת לי, צריך ליטול הכסף ממנה וליתן לה בתורת קידושין (המקור: הרב המגיד בשם רשב"א).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"לחזור ליטול הכסף"

ח"מ: לפי הרמ"א שאם נתן בשתיקה מהני, מיירי שהוא נתן לשם קידושין בשתיקה והיא התכוונה לשם מתנה ולכן צריך ליטול הכסף...

אבל אם היא קיבלה הכסף לשם פקדון (ולא למתנה) מהני מה שיגיד אח"כ "הרי את מקודשת לי בפקדון שיש בידך", ואין צריך ליטול הכסף חזרה (כמ"ש כח/ד).

וכן אם לא דיברו בענייני קידושין אף שכיוונו שניהם לשם קידושין, כיון דקי"ל שאינו כלום (לאפוקי הרמ"א) צריך ליטול הכסף חזרה.

"צריך ליטול הכסף... וליתן"

ב"ש(ט"ז): קשה – בגיטין (סימן קלח סעיף ג) מבואר כשנתן לה הגט ולא היתה הנתינה

כשרה אין צריך לחזור ויטול הגט חזרה, למה כאן צריך לחזור ויטול? וכן לקמן (לא/א) קידשה בדבר הצריך שומא ואח"כ נתברר ששוה פרוטה – מקודשת ואין צריך ליטול ממנה חזרה?

אבני מילואים – ל"ק, שאני הכא כיון שנתן לה סתם אמרינן לשם מתנה נתן אף שלבו היה לשם קידושין. ולכן צריך לחזור ויטול ממנה. אבל לקמן (לא/א) נתן בפירוש לשם קידושין. כ"כ ביאור הגר"א (ת' מהרי"ט).

הגר"א – ואף אם נאמר שסתם אינו לשם מתנה, מ"מ אינו פקדון אלא הלוואה, וכיון שהלוואה להוצאה ניתנה אינה מקודשת עד שיחזור ויטול.

ובאר היטב – לכן יש שפסקו שאינה מקודשת כלל, ויש שפסקו דהוי ספק מקודשת עד שיחזור ויטול ממנה.

סעיף ד: 'הרי את מקודשת', ולא אמר 'לי'

סעיף ד: א^א אמר לה: "הרי את מקודשת", ולא אמר: "לי": אינה

מקודשת (וכן עיקר תקובת הרא"ש^ב. אבל יש מחמירין ואומרים דהוי קידושין) (תשובת הרשב"א ורמב"ן והרא"ש כלל ל"ו).

ג^ג ואם היה מדבר עמה על עסקי קידושין - הרי זו מקודשת.

ד^ד ואם קידש תחלה אישה אחת קידושין גמורים, ואמר לאחרת בפניה: תהא מקודשת, ולא אמר: "לי" - ידיים מוכיחות (פירוש כמו שאוחז בבית יד הכלי מושך עמו הכלי עצמו, כן אלה הדברים מוכיחים שמושכים אחריהם לשון לי) נינהו, וחוששין לקידושין (ב"ש: היינו קידושי ספק).

❖ שורשי לכה

לא אמר 'לי' בלשון הקידושין

א^א קידושין(ה:): אמר שמואל - נתן לה כסף או שוה כסף וא"ל: "הרי את מקודשת" (ולא אמר "לי") - ה"ז מקודשת.

אמר רב פפא לאביי למימרא דסבר שמואל ידיים שאין מוכיחות הויין ידיים?

והתנן האומר אהא הרי זה נזיר. והוינן בה ודילמא אהא בתענית קאמר? ואמר שמואל והוא שהיה נזיר עובר לפניו.

טעמא דנזיר עובר לפניו הא לאו הכי לא (משמע שידיים שאינן מוכיחות לאו כלום הוא)?

הכא במאי עסקינן דאמר "לי" (ובאמת אם לא אמר 'לי' אינה מקודשת).

להלכה:

ב^ב בת' לרמב"ן המיוחסות - משמע שהוא ספק קידושין. כ"כ הר"ן(י"א) - שבגיטין וקידושין אזלינן לחומרה. כ"פ

הרמ"א.

א^א הר"ן - פשוט שאינה מקודשת ואין צריך גט, דלא הוי ידיים כלל. כ"ד הרא"ש, הרב המגיד (רמב"ן והרשב"א). כ"כ רי"ו בדעת הר"ף והרמב"ם. כ"כ הריב"ש (רמב"ן). כ"פ שו"ע.

ב"י - נמצא שתשובת הרמב"ן(ב) אינה בר סמכא.

ג^ג הרא"ש: מסתבר שאם היה מדבר עמה על ענייני קידושין מקודשת, שהוא טוב יותר מנזיר שעובר לפניו (קידושין ה:) דהוי ידיים מוכיחות.

ד^ד הרמ"ה: ואם קידש תחלה אישה אחת קידושין גמורים, ואמר לאחרת בפניה: תהא מקודשת, ולא אמר: "לי" - ידיים מוכיחות נינהו, וחוששין לקידושין.

ב"י - טעמו, שמדמה לנזיר עובר לפניו דהוי ידיים מוכיחות. כ"כ רי"ו. וטעמו שרק חוששים (ולא הוי מקודשת ודאי) לפי שיש לחלק ביניהם, נזיר עובר

לפניו מוכחא מילתא שכוונתו להיות נזיר. אבל כאן שקידש אחרת לעצמו בפניה של זו כשאומר לזו "תהא מקודשת" לא מוכח כל כך שלעצמו קידש ואפשר לחברו רוצה לקדשה שהרי לעצמו כבר קידש אחרת. הילכך הוי ספיקא.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "אינה מקודשת"

ואם שניהם מודים

ח"מ: ואף ששניהם מודים שהבינו שהוא מקדש אותה לעצמו – לא הוי קידושין, דמקרי ידיים שאין מוכיחות, ולא תלוי הדבר בכוונה אלא צריך שיאמר דבר שמורה שקונה אותה לעצמו.

[וכבר כתבתי לפני זה דמכאן משמע דכל שנתן לה בשתיקה אף שכוונו שניהם לשם קדושין הוי ידיים שאין מוכיחות דהא אפי' בחסרון לי אינה מקודשת:]

אולם באר היטב בשם מהרשד"ם – יש להחמיר להחשיבה כמקודשת, כיון ששניהם מודים.

באר היטב: לכתחילה צריך לומר 'בטבעת זו' ואם לא אמר לא מעלה ולא מוריד (הרמ"ט).

ב. "יש מחמירים"

הב"ח: למעשה יש להחמיר.

כ"ד הב"ש – מ"מ אם יש עוד ריעותא דלא הוי קידושין או שיש ספק בקידושין אף אם היה אומר "לי" – מקילים.

באר היטב – כ"כ ב"י (רשב"א ות' מימוניות).

אבל הריב"ש ורוב הפוסקים כתבו בשם ת' רמב"ן המיוחסות שאין כאן חשש. גם בבדק הבית כתב – שתשובה זו של רמב"ן המיוחסות אינה בר סמכא.

קדמו שידוכין האם מקרי ידיים מוכיחות:

מהריב"ל – הוי ידיים מוכיחות ומקודשת אף שלא אמר 'לי'.

מהרי"ל – לא מקרי ידיים מוכיחות ואינה מקודשת. כ"פ פת"ש (אבני מילואים).

ג. "היה מדבר עמה... מקודשת"

באר היטב: היה מדבר עמה בפני עדים, ויצא לבקש עדים אחרים שיקדשה בפניהם – הפסיק העניין ואין כאן ידיים מוכיחות. אבל אם אמר לעדים שהולך להביא עדים לקדשה בפניהם – הוי ידיים מוכיחות (רדב"ז). ואם יש סתירה בדברי העדים, שתחילה אמרו שלא היה מדבר עמה על עסקי קידושין, ואח"כ אמרו שהיה מדבר עמה – אינם נאמנים (מהריב"ל).

רדב"ז: לא דיבר איתה קודם על ענייני קידושין וגם כשקידשה לא אמר 'לי', אך הייתה יודעת תחילה שכוונתו לישאנה – הוי כמדבר עמה בעיני קידושין והוי מקודשת.

ולא אמר 'לי'

שו"ת שושנים לדוד: פשוט שאם קרה הדבר תחת החופה באולם, אף שדילג תיבת 'לי' מקודשת לכו"ע, שאין לך ידיים מוכיחות יותר מזה. כ"פ הרב יעקב יוסף זצ"ל. כ"כ בית חתנים בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

סעיף ה: הריני נותנו לך בתורת קידושין

סעיף ה: ^איש מי שאומר שאם כשנתן לה הכסף אמר לה: "הריני נותנו לך בתורת קדושין", הוי כאומר: "לי" (כיון שהזכיר שנותן לה בתורת קידושין) ^בהגה: וכריך שיאמר לה לשון המוכיח להבא, כגון שאומר: "הרי הן קידושין", או "קידושין יהיו". חזל אמר: "הן קידושין", לחוד, אינו כלום (כמו בגיטין) (המקור: ב"י בשם תשובת הר"י דוראן).

❖ שורשי הלכה (המקורות)

לשון 'בתורת קידושין'

^אריב"ש (סי' רס"ו): על מי שאמר כשנתן לה הטבעת "הריני נותנה לך בתורת קידושין", ולא אמר "הרי את מקודשת לי" - אין כאן ידיים אלא דיבור שלם שכיון שהזכיר שהוא הנותן לה בתורת קידושין כבר נראה מלשונו שהוא המקדש והיא המתקדשת, דלא שביק איניש מצווה דנפשיה ומידי דרמי עליה (פירוש: שלא עוזב אדם מצווה שלו, ודבר שמוטל עליו).

ואפילו אם ידענו שהוא נעשה שליח לאחר והיא נעשית שליח לאחר אפילו הכי אמרינן דלא שביק איניש מידי דרמי עליה ועביד מידי דלא רמי עליהו (פירוש: שלא עוזב אדם דבר המוטל עליו, ועושה דבר שלא מוטל עליו).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

^אבתורת קידושין הוי כאומר "לי" (ריב"ש)

ח"מ: משמע מהלשון דהוי מקודשת ודאי,

אבל המעיין במקור בת' הריב"ש יראה שאינה אלא ספק מקודשת. כ"כ כנה"ג.

ובת' רשד"ם - דעת הריב"ש דהוי קידושין גמורים, ומ"ש בסוף דבריו "וצריכה גט מספק" אינו אלא לחולקים שאף לשיטתם צריכה גט מספק (ס' המקנה).

ב"ש: בתורת קידושין - הטעם כיון שהזכיר שהוא נותן לה בתורת קידושין נראה שהוא מקדש והיא מתקדשת. ואפילו הוא שליח לאחר והיא שליחה לאחר אמרינן עושים שליחותם.

אמר: הרי נותן לך לקידושין (ולא אמר 'בתורת קידושין')

ת' מהרי"ט - ליכא חשש קידושין, שי"ל שנתן לצורך קידושין ואינו מקדש, ולא דמי לאומר "בתורת קידושין" שמגלה דעתו שבנתינה זו היא מתקדשת.

מ"מ בת' הרשב"א כתב - מקודשת, שהרי סוף סוף הזכיר בלשונו שהוא נותן לה ולא לאחרת והוי כאומר 'לי'.

ב. "לשון מוכח להבא"

ח"מ: אמר "קח טבעת זו קידושין על בתך" אינו כלום, שאינו מוכיח שהוא מקדש, שמא מקדשו לאחר, והוי כלא אמר "לי". כ"כ ב"ש

בשם ר"י דוראן.

"הרי הן קידושין... אינו כלום"

ב"ש: וכמו בביטול הגט שצריך לומר לשון עתיד ואם אמר "גט זה חרס הוא" לא אמר כלום (ואינו מבוטל), וכן בקידושין.

ח"מ: קידושין לשון הקדש שאוסר הדבר לכל העולם, ולכן כיון שבהקדש אין חילוק בין אומר "כבר זה" לאומר "יהיה הקדש", כן בקידושין אין חילוק בין אומר "תכשיטין אלו

קידושין יהיה לך" או "קידושין הן לך ממני", ולא גרע מאמר "אני נותן לך בשביל חיבה" (כמ"ש הרמ"א סעיף ג) שיש לחוש לקידושין.

ב"ש – מחלק, כשאמר לה 'הן קידושין' בלבד, אם דיבר עמה קודם בענייני קידושין הוי ספק מקודשת.

מ"מ אבני מילואים – תמה על הח"מ, לא דמי להקדש, שבהקדש חל על גוף הכיכר, אבל טבעת שמקדש אישה אין בטבעת שום הקדש.

סעיף ו: הריני אישך

סעיף ו: א אמר לה: הריני אישך, הריני בעליך, הריני ארוסיך – אינו כלום, **ב** אפילו היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין, משום דכתיב: "כי יקח" (דברים כד, א) ולא שיקח את עצמו. **ג** נתן הכסף לאלה ואמר לו: הרי את חמי, ולא אמר: נתן מקודשת לי, אין בזה כלום.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

אמר לה: הריני אישך

א. קידושין(ה): אמר שמואל - נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה: הרי את מקודשת, הרי את מאורסת, הרי את לאינתו - הרי זו מקודשת.

✓הריני אישך, הריני בעליך, הריני ארוסיך - אין כאן בית מיחוש.

שם(ו): טעמו - דכתיב "כי יקח איש אישה" ולא שיקח את עצמו לאישה.

אם היה מדבר עמה

ב הרא"ש - אפילו היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין, אינה מקודשת.

ור"ן - מחלק:

"א - שמקודשת ודאי, שסומכים על מה שדיבר עמה קודם על ענייני קידושין.

ו"א - הוי ספק מקודשת, כיון שנקט לשון שאינה מבוררת אמרינן לפחות שתהיה ספק מקודשת.

פת"ש (ת' ברית אברהם): ודוקא הוי עסוקים באותו עניין מחמיר ר"ן, דהוי כמו נתן בשתיקה. אבל לא הוי עסוקים לכו"ע אינו כלום.

לשון 'הרי את חמי'

ג. הג' אלפסי: נתן הכסף לאחד ואמר לו: הרי את חמי, ולא אמר: בתן מקודשת לי, אין בזה כלום. וטעמו "כי יקח איש אישה" אמרה התורה שתהא הקיחה לאישה ולא לאביה. ומעשה בא לידינו וכן הורינו.

ח"מ – משמע אף שהיה מדבר עמה בענייני קידושין לא מהני, דדמי לאומר הריני אישך, דגריע מנתן בשתיקה.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "הריני אישך"

באר היטב(מהרח"ש): ואפילו קדשה בשטר שכתב בו "הרי את מקודשת לי" כיון שאמר

בע"פ "הריני אישך" אינה מקודשת. וכמו בגט שא"ל "איני אישך" אף שכתב בגט "הרי את מגורשת ממני" – אינה מגורשת.

ג. "הרי את חמי"

פת"ש: אף שמרמז שמקדש את ביתו לא מהני, שצריך לשון ברור, ואפילו היה מדבר עמו בענייני קידושין.

וח"מ: אין בזה כלום – חולק, לא דמי להריני אישך שעבר על מצוות התורה שהבעל הוא הקונה ולא נקנה. מה שאין כן כאן שאומר: הרי את חמי, שמרמז שיקנה ביתו, מניין לבדות דרשות מלב איש, אשר שלא נזכרו בגמרא? והרי הפסוק צווח: "את ביתי נתתי לאיש זה".

ולכן צ"ע, אפילו לא דיבר עמו על ענייני קידושין, ומדי ספק לא יצא.

סעיף ז-זז: נתן הוא/היא אמר הוא/היא

סעיף ז: נתנה היא לו כסף, ואמרה: הריני מקודשת לך – אינה מקודשת

(דכתיב: "כי יקח איש" ולא שתקח היא).

❖ שורשי הלכה (המקורות)

קידושין(ה): ת"ר - כיצד בכסף נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת לי - ה"ז מקודשת. אבל היא שנתנה ואמרה הריני מקודשת לך, הריני מאורסת לך, הריני לך לאינתו אינה מקודשת.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"אינה מקודשת"

ב"ש: אפילו היו מדברים בענייני קידושין דאז הוי כאמר הוא, מ"מ כיון שנתנה היא יש בזה מחלוקת (הרי"ף – לא הוי קידושין, ובה"ג – הוי קידושין מדרבנן).

ובאדם חשוב שנתנה היא ואמרה היא

ב"ש: אם היו עסוקים בענייני קידושין הוי מקודשת ודאי, שהרי "היו עסוקים" הוי כאילו מדבר הוא, וב"אדם חשוב" הוי כנתן הוא. מיהו לא משמע כן מהתוס'. וגם

הפרישה פסק שאינה מקודשת.

וגם באר היטב כתב – אף באדם חשוב אינה מקודשת שצריך הוא לקדש ולא היא, ו"עסוקים באותו עניין" לא הוי כאילו הוא

מדבר אלא כמו שהוא שותק, וכיון שנתנה היא לא מהני. ואם נתן הוא ואמרה היא דמהני אם היה מדבר עמה בעסקי קידושין, היינו משום דלא גרע מנתן בשתיקה, אבל כשנתנה היא לא מהני.

סעיף ח: א. נתן הוא ואמרה היא, אם היה מדבר עמה על עסקי קידושין

- הוי ודאי קידושין, ואם לאו - הוי ספק קידושין.
ב. ואם ענה הבעל: הן, בשעת נתינה - הוי ודאי קידושין אפילו אין עוסקין באותו ענין.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

נתן הוא ואמרה היא

א. קידושין(ה:): אמרה היא – נעשה כמי שנתנה היא ואמרה היא שאינה מקודשת.
ואי בעית אימא נתן הוא ואמרה היא – הוי ספקא וחיישינן מדרבנן.

וכתב הרא"ש: הגמרא מיירי שלא היה מדבר עמה על עסקי קידושין, ולכן הוי ספק, אבל אם היה מדבר עמה הוי ודאי מקודשת.

ענה הבעל 'הן'

ב. הרמ"ה: כ"ש אם ענה הבעל: 'הן', בשעת נתינה - הוי ודאי קידושין אפילו אין עוסקין באותו ענין.

ענפי הלכה (האחרונים)

א. "הוי ספק קידושין"

ח"מ: ובקידושין (ה:): אמרו – סיפקא הוי

וחיישינן מדרבנן.

ב"ש – כ"כ הרי"ף חיישינן מדרבנן (ולא הוי קידושי ודאי). כ"כ הרא"ש הר"ן ורי"ו.

אבל הרמב"ם – הוי ספק מקודשת (ספק דאורייתא).

מ"מ כשהיו מדברים בענייני קידושין הוי כאמר הוא ונתן הוא דהוי קידושי ודאי.

פת"ש (ס' המקנה): נפק"מ בין הרי"ף והרמב"ם (חיישינן מדרבנן או ספק דאורייתא) אם בא אחר וקידשה באותו גוונא (נתן הוא ואמרה היא):

לרי"ף שחיישינן מדרבנן – צריכה גט גם מהשני, דגזרינן בשני אטו נתן הוא ואמר הוא. ולרמב"ם דהוי ספיקא דאורייתא – אין צריך גט מהשני ממ"נ: אם היו קידושין לראשון לא חל מעשה השני, ואם לא הוי קידושין אף לשני אינו כלום.

באר היטב (מהריב"ל): ספק קידושין - דוקא שאמרה האשה בשעת נתינת הבעל אז הוי ספק מקודשת. אבל אמרה אחר נתינת מעות אינה מקודשת כלל, דהוי שתיקה אחר מתן מעות שאינו כלום.

אה"ע – סימן כ"ז

פני יהושע: ודוקא שאמרה בלשון 'הריני מקודשת לך', אבל אמרה 'התקדש לי' פשוט דלא הוי קידושין כלל, דבאמירה זו מגרעת את עיקר הקידושין, שיהא הוא המקדש.^ב

"ואם ענה הבעל"

האם צריך לדבר עמה בענייני קידושין?

ב"ח – מיירי שמדבר עמה בענייני קידושין שאם לא כן הוי ספק אף שאמר הן, כי פעמים יש "הן" שהוא לאו.

והב"ש – אף שלא היו מדברים, כיון שאמר הבעל "הן" מקודשת, ולא כמ"ש הב"ח שיש "הן" שהוא כלאו, שאם כן למה מהני כשקידש בגזל ואמרה "הן" (כח/ב).

כ"ד הדרישה (מהרש"ל) – שהרי בשו"ע סיים: 'אפילו אין עסוקין באותו עניין'. משמע שרצונו לומר אף שלא דיבר עמה בענייני קידושין.

סיכום: נתן הבעל, נתנה האישה

נתנה האישה	נתן הבעל	
הר"ן – אינה מקודשת בה"ג – ספק מקודשת	מקודשת (סעיף א).	אמר הבעל
לא מקודשת (סעיף ז)	היו מדברים על עסקי קידושין – מקודשת ודאי. ואם לא – הוי ספק (סעיף ח)	אמרה האישה

סעיף ט: נתנה ואמרה היא, באדם חשוב

סעיף ט:^א נתנה היא ואמרה לו: הילך דינר זה מתנה ואתקדש לך, ולקחו^ב ואמר לה: הרי את מקודשת לי בהנאה זו שקבלתי ממך מתנה, אם אדם חשוב הוא, הרי זו מקודשת, שהנאה יש לה בהיותו נהנה ממנה, ובהנאה זו הקנתה עצמה לו.

^גוצריך חקירת חכם מי נקרא אדם שאינו חשוב להתירה בלא גט (המקור: דברי הרא"ש).

^דויש מחמירים אפילו לא אמרה תחלה כשנתנה: "ואתקדש לך", רק נתנה סתם ואמר לה: התקדשי כו' וסתקה (המקור: ת' הרשב"א חלק א סימן תרי"ג).

❖ שורשי הלכה (המקורות)

^אקידושין(ז): בעי רבא – אמרה היא הילך מנה ואתקדש אני לך, מהו? לקח ואמר הרי את מקודשת לי –

אמרה היא באדם חשוב

אה"ע – סימן כ"ז

מקודשת. מיירי באדם חשוב, שבהנאה שהסכים לקבל המתנה גמרה ומקנה עצמה.

ב"רש"י: הלך מנה ואקדש אני לך – ומיירי שקבלו הבעל ואמר "התקדשי לי בכך". כ"פ הרא"ש והרמב"ם.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "הילך דינר זה"

ספר טיב גיטין: לעיל (ס"ז) נקט "כסף" סתם ובאדם חשוב כתב "דינר" (שהוא של זהב), ואפשר שרק דבר חשוב מקודשת שיש לה הנאה שווה פרוטה, אבל אם נתנה פרוטה אפשר שהנאה זו אינה שווה פרוטה. כ"כ כיוצא בזה התוס'.

ואין לומר כ"ש הוא שיש לה יותר הנאה שקיבל ממנה אפילו דבר מועט, שאם כן אפילו פחות משווה פרוטה תהיה מקודשת באדם חשוב, וזה לא מצינו.

ב. "שקבלתי ממך מתנה"

הג' מעשה ניסים: זהו לשון הרמב"ם, שאם תיתן לקידושין לא מהני כיון שהוא צריך לתת, אלא שנותנת למתנה ובהנאה שמקבלת ממנו מתקדשת.

ג. "מי נקרא אינו חשוב"

ח"מ: מהרא"ש משמע שסתם אדם נקרא חשוב וצריכה גט מספק, אלא אם כן ידוע ע"פ חקירת חכם שאינו חשוב. והרשב"א בת' - סתם בני אדם אינם חשובים, ולכן אינה מקודשת אלא אם כן ידוע שהוא אדם חשוב.

ד. "ויש מחמירים"

ח"מ: ה"ה כשלא אמר הבעל כלום, אלא היא אמרה ונתנה, כיון שאדם חשוב הוא וקיבל בשתיקה הוי כנותן הוא ואמרה היא דהוי ספק מקודשת.

"רק נתנה סתם"

ב"ש: ג' שיטות בנתנה סתם לאדם חשוב ואמר לה התקדשי... ושתקה.

א. רוב הפוסקים ס"ל להחמיר אף שלא אמרה "אתקדש...", דהוי מקודשת. כ"ד הרמ"א. שהרי הרא"ש הר"ן רי"ו והרב המגיד כתבו – נתנה היא ואמר הוא הוי קידושין, אפילו לא אמרה "ואתקדש אני לך".

ב. ת' הרשב"א: אם לא אמרה הוי ספק מקודשת, אפילו דיבר עמה, שמא אין רצונה להתקדש לאדם חשוב.

ג. בה"ג: אפילו אדם שאינו חשוב הוי ספק מקודשת. כ"ד הב"ח.

סעיף י': שיעור כסף קידושין

סעיף י': *הרי"ף*: שיעור הכסף שמקדשין בו: משקל חצי שעורה כסף צרוף. (ענין ציו"ל סי' ל"ז סעיף ו' *שיעור סוה פרוטה*. (פרוטה = רבע דרהם כסף טהור שהם 0.75 גרם כסף טהור).

* מבחני הסמכה לרבנות

בחינות רבנות:

1. אחר קידושין התברר שאמר לה 'הרי את מקודשת' ולא אמר 'לי' א. האם חלו הקידושין (סעיף ד. עמוד 33).
- ב. האם השתנה הדין כאשר היו משודכים (סעיף: ד^ב, ענפי הלכה – 'אם קדמו שידוכין אם הוי ידיים מוכיחות', עמוד 34).
- ג. הבא דוגמא בה גם במקרה זה חלים הקידושין ללא ספק (סעיף ד^ג, עמוד 33).
- 2 א. האם ניתן לקדש במטבע או שמא בטבעת דוקא? באר (סעיף א^ג, עמוד 24. וענפי הלכה – 'פרטה', עמוד 24).
- ב. האם יש להקפיד לומר את לשון הקידושין (הרי את וכו') לפני נתינת הטבעת? באר (סעיף א^א, ענפי הלכה – 'נתן לה טבעת לפני שאמר', עמוד 24).
3. נתנה היא ואמרה היא, באר באיזה מקרה היא מקודשת, פרט שיטות הראשונים. וציין האם יחולו הקידושין אלו אף בפרוטה לבד (סעיף ז, ענפי הלכה – 'באדם חשוב', עמוד 37. וכן בסעיף ט^א, ענפי הלכה – 'הילך דינר זה', עמוד 40).

סימן כ"ט: יתן הכסף במתנה, המקדש במשכון או במנה זוסר

ובו י' סעיפים
(קידושין: ג, ו-ח, מז, מח)

הנושאים שבסימן זה:

- סעיף א: האם מתקדשת האישה במתנה על מנת להחזיר 42
 סעיפים ב-ה: 'תן מנה לפלוני ואקדש אני לך', ועוד לשונות 44
 סעיף ו: קידשה בדינר ונתן לה משכון על הדינר 47
 סעיף ז: קדשה במנה ונתן לה רק חלק ממנו 49
 סעיף ח: היתה מחלוקת על סכום וחזרו ונתקדשו 53
 סעיף ט: התקדשי לי בכוס זה והיו בו משקים 53
 סעיף י: בקשה ממנו מעט מאלו וקידש אותה בהם 55

סעיף א: האם מתקדשת האישה במתנה על מנת להחזיר

סעיף א: ^אהאומר לאישה: הרי את מקודשת לי בדינר זה על מנת שתחזירי לי, אינה מקודשת.

קידושין במתנה על מנת להחזיר לאחר זמן:

^בהגה: אבל האישה שנתנה לאחר מתנה על מנת להחזיר לה לאחר שלשים יום, כדי לקדשה זה תוך ל', ונתן לה תוך שלשים לקידושין – הוי מקודשת (המקור: ת' הרא"ש כלל ל"ה).

^גי"א לאס נתן לה מתנה על מנת להחזיר ואמר לה: בהנאה זו שאת נהנית תוך הזמן הרי את מקודשת לי – הוי קידושין.

❖ **שורשי הלכה** (המקורות) ^אקידושין(ו): הילך מנה על מנת שתחזירי לי, האישה אינה מקודשת, לפי שאין אישה נקנית בחליפין. לקדש במתנה על מנת להחזיר

[לפי שבקידושין(ג): אישה אינה נקנית בחליפין, שבחליפין יש אף בפחות משווה פרוטה ואישה בפחות משווה פרוטה אינה מתקדשת (לפי שגנאי הוא לה).]

פרש"י: בחליפין – דמי לקניין סודר שאינו אלא אוחז בה ומחזירו (כן הדבר במתנה על מנת להחזיר מיד).

שיטת הפוסקים: אישה אינה נקנית בחליפין

• רמב"ן (רי"ף ורש"י) – אינה מקודשת כלל אף לא מהתורה, כיון שאין לה הנאה מהחפץ כיון שצריכה להחזירו.

• רמב"ם והרא"ש – מהתורה מקודשת, אלא שחכמים עקרו הקידושין לגמרי (שלא יאמרו אישה נקנית בחליפין), שכל המקדש על דעת רבנן מקדש. כ"כ ח"מ וב"ש בדעת השו"ע כיון שלא הביא בב"י דעת הרמב"ן כלל.

• שלטי גיבורים – מהתורה מקודשת אלא שחכמים פסלו הקידושין.

ח"מ: נפק"מ בין התוס' ושלטי גיבורים אם קדשה אחר בינתיים: לתוס' – מקודשת לשני ודאי ואין צריך גט מהראשון.

לשלטי גיבורים – כיון שלא עקרו הקידושין לגמרי רק פסלוהו, צריכה גט משניהם.

רמב"ם: אינה מקודשת – בין החזירה לו או לא, שאם לא החזירה לא קיימה התנאי, ואם החזירה הרי לא נהנית ולא הגיע לידה כלום.

ג'רי"ן: י"מ - שאם נתן לה מתנה לזמן ידוע וא"ל: תהיה מקודשת לי בהנאה שאת נהנית עד אותו זמן – מקודשת, כיון שקדשה בהנאה ולא בחפץ, וההנאה אינה חוזרת. וכן עיקר. לאפוקי י"א – שאינה מקודשת.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "האומר לאישה הרי את..."

שער המלך: יש להסתפק אם נתנה לאדם חשוב מתנה על מנת להחזיר האם מקודשת? וי"ל כיון שלדעת התוס' אינו אלא משום גזרה שמא יאמרו אישה נקנית בחליפין, כהאי גוונא שהוא דבר שלא שכיח לא גזרו. או שמא כיון שבאדם חשוב מקודשת משום שבאותה הנאה שמקבל האדם ממנה, ואותה הנאה אינה חוזרת, והוי מקודשת. מ"מ מדידי ספק לא יצא.

"על מנת שתחזירהו"

ב"ש: כתב הב"ח – ומיירי שכפל התנאי, שאם לא כן בטל התנאי והמעשה קיים. כ"ד הרא"ש. משמע שדעת הרא"ש שאם לא כפל התנאי הוי קידושין גמורים (לפי שהתנאי בטל ומעשה הקידושין קיים).

"אינה מקודשת"

טעמו כיון שמחזירה מיד ואינה נהנית ממנו כלל, ולכן אינה מקודשת.

נתן לה מתנה על מנת שתחזיר לאביו קהילות יעקב – יש להסתפק אם מקודשת, כיון שאינו דומה לחליפין, שהרי החפץ לא חוזר לנותן. ופת"ש – אינה מקודשת כלל, שהרי סוף סוף החפץ יוצא מידה.

הקנאת הטבעת בקניין סודר

ב"ש: ואם מקנה לה הטבעת ע"י קניין סודר ומקדש אותה בטבעת (שנמצאת באיזה מקום): הרש"ך – הוי מקודשת (שהרי זכתה בטבעת). אבל בשלטי גיבורים – לא הוי מקודשת (כיון שמקנה לה הטבעת בקניין סודר שדומה לקניין חליפין שאינו מועיל).
ב.

"כלי לקדשה תוך ל"

ח"מ: לא דווקא "על מנת לקדשה", דה"ה אם נתנה לו סתם על מנת להחזיר תוך ל', וקדשה תוך ל' מקודשת.
וסיים הרא"ש – ה"ז מקודשת ומחזיר המתנה. כ"כ הב"ש.

ג. "צהנאה זו שאת נהנית" (רי"ו)

ח"מ: קשה: לפי בעה"ט שהובא בסימן כח/יט, שבמתנה על מנת להחזיר אינה מקודשת דדמי לחליפין, ואז גם בהנאה שנהנית תוך הזמן הוי רק ספק מקודשת. וכאן פסק (כרי"ו) דהוי

ודאי מקודשת. למה לא הגיה בסימן (כח/ט) שיש חולקים?

והב"ש – "בהנאה זו" שנהנית אינה מחזירה לו את ההנאה, ולכן הוי מקודשת. כן משמע מהר"ן(רמב"ם) כדעת רי"ו.

ואף בעל העיטור לא חולק (לאפוקי ח"מ), שבעה"ט מיירי בהשאל כליל כדי לקדש בכלי עצמו ואז דומה למתנה על מנת להחזיר, אבל אומר "בהנאה זו" מקודשת שהרי ההנאה אינה חוזרת.

"צהנאה זו"

קהלת יעקב: אף אם החפץ לא היה שלו, שגם הוא קבלו על מנת להחזיר – מקודשת. ספר המקנה: ואם א"ל בשכר זה שאת מתקשטת בכלי זה תהיי מקודשת לי – הוי שכירות כליל שמשלמת מתחילה ועד סוף, והוי מלוה שאינה מקודשת.

סעיפים ב-ה: יתן מנה לפלוני ואקדש אני לך, ועוד

לשונות

סעיף ב: ^א אמרה לו: יתן מנה לפלוני ואתקדש אני לך, ונתן לו ואמר

לה: 'הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך' - הרי זו מקודשת.
^ב הגה: ואם היו עסוקים צאותו ענין, אע"פ שנתן סתם צלוויה (בלי לומר 'הרי את וכו') הרי זו מקודשת (ב"י בשם ר"י).

^ג וכל זה דווקא שהיא התחילה לומר: תן מנה לפלוני. אבל אמר לה הוא תחלה, והיא אומרת: תן לפלוני (שאז משטה היא בו), עיין לקמן סי' ל' סעיף ח'.

^ד אמרה לו: 'הלוה מנה לפלוני ואתקדש אני לך', והלוה לפלוני ואמר לה: 'הרי

את מקודשת בו' – הוי קידושין, כמו במתנה. אבל אם הרוויח זמן מלוה על פה וקדש בו, אינה מקודשת.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

תן מנה לפלוני ואקדש אני לך

א. קידושין(ו:): אמר רבא – תן מנה לפלוני ואקדש אני לך – מקודשת, מדין ערב. שהרי הערב אף שלא מגיע לידו הנאה משתעבד, גם האישה אף שלא באה לה הנאה מקנה עצמה.

פרש"י: ואתקדש אני לך – כשנתנו לו א"ל: 'התקדשי לי' – מקודשת. מדין ערב – ממה שמצינו אצל ערב שמשתעבד למלוה.

כ"פ הרמב"ם – שצריך לומר לה 'התקדשי לי בהנאת מנה זו שנתתי על פיך'.

הרב המגיד בשם הרשב"א: משמע שאם נתן ולא אמר, הוי כמו נתן הוא ואמרה היא (כז/ח) דהוי ספק מקודשת.

ב. רי"ו: ולפ"ז אם דיבר עמה לפני כן בענייני קידושין – מקודשת ודאי אף שלא אמר 'הרי את וכו', כמו בנתן הוא ואמרה היא בסימן (כז/ח).

ג. אבל אם הוא התחיל ואמר: 'התקדשי לי במנה', והשיבה לו: 'תנהו לפלוני' – אינה מקודשת (שמשטה היא בו).

ד. רשב"א: ה"ה אם אמרה: 'הלוח מנה לפלוני ואתקדש אני לך' – מקודשת.

אבל אם א"ל: 'הרווח לפלוני זמן ההלוואה ואקדש אני לך' – אינה מקודשת, דהוי כערב לאחר מתן מעות שאינו משתעבד.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "תן מנה לפלוני ואקדש אני לך"

האם צריך לומר 'הרי את מקודשת' תוך כדי דיבור מהנתינה שנתן לפלוני

ב"ח – צריך לומר 'הרי את מקודשת וכו' תוך כדי דיבור לנתינה שנתן לפלוני, אבל אמר אח"כ אינה מקודשת (דהוי לאחר נתינת מעות).

וח"מ וב"ש – אף אח"כ מהני, כיון שהודעה זו נחשבת כמתן מעות, שאז נהנית שקיים דבריה. כ"פ הט"ז.

"נתן לו ואמר לה"

ב"ש: אבל לא אמר הוי כנתן הוא ואמרה היא דהוי ספק מקודשת. ומה שאמרה היא לא הוי עסוקים באותו עניין דלהוי מקודשת, כיון שהוא לא אמר כלום. כ"כ הר"ן והרב המגיד. ט"ז – משמע שאם אמר הוא בעת שאמרה היא אף שהנתינה היתה אח"כ ואז שתק – מקודשת, לפי שהנתינה נגררת אחר האמירה שאמר קודם.

ב"ש(רש"ל): אף שהיא לא אמרה: 'ואתקדש אני לך' רק אמרה: 'תן מנה לפלוני ונתן וא"ל: 'הרי את מקודשת לי' – מקודשת. כ"כ ת' מהר"א ששון.

ד. "הריוח זמן... אינה מקודשת"

(רשב"א)

ב"ש: דהוי ערב לאחר מתן מעות שלא משתעבד (רשב"א).

וקשה: אף שהערב לא משתעבד מ"מ בקידושין מה שהרוויח לו הזמן על פיה הוי כאילו נתן פרוטה לפלוני בשבילה, והרשב"א ס"ל כהרי"ף בהרוויח לה זמן הוי קידושין? וכן הקשה הח"מ.

סעיף ג: א"אמרה לו: תן דינר לפלוני ואתקדש אני לו, ונתן לו, וקדשה אותו פלוני ואמר לה: הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך - הרי זו מקודשת.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

תן דינר לפלוני ואקדש אני לו
א. קידושין (ז.): תן מנה לפלוני ואקדש אני לו - מקודשת מדין ערב ומדין עבד כנעני.

[מדין ערב - שכן מצינו בערב שהוא משתעבד אע"פ שלא הגיע ממון לידו אלא לאדם אחר (ללוה), כך גם באישה זו אף שהנאה לא הגיע לאישה מקנה עצמה בזה לאדם אחר שקיבל ממון (כמו בסעיף ב).

מדין עבד כנעני - ואף שהמקדש לא נתן מעות הקידושין, מ"מ עבד כנעני יוכיח, שהרי קונה עצמו (משתחרר) ע"י שאחר נותן דמיו לאדונו (כמו בסעיף ה), ולכן גם

כאן אין צריך שהמקדש יתן כסף].

ב. רמב"ם: והיינו דוקא שאותו פלוני קידשה, שא"ל: הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ב. "בהנאת מתנה זו שקבלתי"

ח"מ: אף שלעיל (כז/ט) שנתנה האישה כסף לפלוני שיקדש אותה אינה מקודשת אלא אם כן הוא אדם חשוב, שאני כאן שלא חסרה דבר (שהרי האחר נתן משלו בשבילה), לכן מקודשת. מה שאין כן לעיל מיירי שחסרה ממון לכן דווקא באדם חשוב (הרב המגיד). כ"כ ב"ש.

סעיף ד: א"ל: הילך מנה ואתקדש אני לך, נתבאר בסי' כ"ז (סעיף ט - באדם חשוב מקודשת).

אדם חשוב הוא, הרי זו מקודשת, שהנאה יש לה בהיותו נהנה ממנה, ובהנאה זו הקנתה עצמה לו. וצריך חקירת חכם מי נקרא אדם

שו"ע (כז/ט): נתנה היא ואמרה לו: הילך דינר זה מתנה ואתקדש לך, ולקחו ואמר לה: הרי את מקודשת לי בהנאה זו שקבלתי ממך מתנה, אם

כשנתנה: "ואתקדש לך", רק נתנה סתם ואמר לה: התקדשי כו' ושתקה.

שאינו חשוב להתירה בלא גט. ויש מחמירים אפילו לא אמרה תחלה

סעיף ה: א"אמר לה: הילך דינר משלי והתקדשי לפלוני, ב'ואותו פלוני עשאו שליח, ג'או שלא עשאו שליח ואמר לה אותו פלוני: התקדשי לי במנה שנתן ליד פלוני - הרי זו מקודשת.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

נתן לה דינר משלו שתתקדש לפלוני

א'קידושין(ז): הילך מנה והתקדשי לפלוני - מקודשת מדין עבד כנעני. עבד כנעני, אע"פ שלא חסר לו כלום (שאחרים פודים אותו) וקונה עצמו, גם זה המקדש אע"פ שלא חסר לו כלום (שהרי אחר נתן כסף הקידושין) קונה את האישה.

מי הנותן?

ב'רש"י - והוא שלוחו, אלא שמקדשה

משלו אף שהממון אינו של המשלח.

ג'הרמב"ם - לא מצריך דוקא שליח. ודוקא שאותו פלוני אמר לה: הרי את מקודשת לי בהנאה זו הבא לך בגללי' - ה"ז מקודשת, ואע"פ שהמקדש לא נתן כלום.

וכתב הר"ן: שלפי הרמב"ם אין צריך להיות שליח שלו.

ד'והרא"ש פסק כדברי שניהם: אם אותו פלוני עשאו שליח - ה"ז מקודשת אף שלא אמר לה המקדש כלום.

וכשאינו שליח, צריך המקדש לומר 'התקדשי לי... במה שנתן לך פלוני'.

סעיף ו: קידשה בדינר ונתן לה משכון על הדינר

סעיף ו: א"אמר לה: התקדשי בדינר, ונתן לה משכון עד שיתן הדינר, אינה מקודשת.

ב'הגה - וכ"ס אס נתן לה שטר על הדינר, ללא הוי קידושין (הגמ"י בשם הרשב"א).

ג'אמר לה: הרי את מקודשת לי בדינר ותזכה בו בגוף המשכון שאני נותן לך על זה הרי זו מקודשת.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

קידשה במנה והניח על זה משכון

א. קידושין(ח.): התקדשי לי במנה והניח לה משכון עליה – אינה מקודשת, מנה אין כאן, משכון אין כאן. פרש"י: מנה אין כאן – הלכך משכון אינו שווה כלום שאין המשכון מתנה. רמב"ם: אינה מקודשת – לפי שלא הגיע הדינר לידה ולא משכון נתן להיות שלה.

ב. הרב המגיד (רשב"א) – אפילו א"ל 'הריני חייב לך מנה בקניין והתקדשי לי בו' אינה מתקדשת בו. ואפילו כתב לה עליו שטר, כיון שאין האשה מקבלת כלום. כ"כ הרמב"ן. ודלא כהגהות אלפסי – דס"ל שמקודשת, לפי שיש בידה שטר ויכולה לגבות בו את חובה.

א. פסק השו"ע: אמר לה: התקדשי בדינר, ונתן לה משכון עד שיתן הדינר, אינה מקודשת.

אמר לה זכי בגוף המשכון

ג. הר"ן: א"ל קני משכון בשעבוד מנה והתקדשי לי בו, ומשכה המשכון: לפי הרמב"ן – אינה מקודשת, כיון שמנה עדיין אצלו.

ואבל הראב"ד – מקודשת, ומ"ש מנה

אין כאן היינו דוקא שלא נתחייב לה רק במילים, אבל כאן שהקנה לה במשכון בשעבוד המנה, וא"ל: 'קני במשכון זה שעבוד מנה והתקדשי לי בו' מקודשת.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "ונתן לה משכון"

באר היטב (בנימין זאב): אבל א"ל התקדשי לי במשכון והמשכון יהא שלך – פשוט שמקודשת.

ב. "נתן לה שטר על הדינר אינה

מקודשת"

ח"מ – ס"ל שדין זה תלוי במחלוקת (רמב"ן והראב"ד) בדין (ג) שהקנה לה בגוף המשכון. ואם כן גם כאן ספק מקודשת.

ג. "ותזכי בגוף המשכון"

ח"מ: תוס' (רבנו חיים כהן) – אמר אדם לחברו אתן לך מנה במתנה והניח לו משכון עליו וא"ל: אל תחזיר לי המשכון עד שאתן את המתנה – יכול לעכב המשכון עד שיתן לו המנה. וה"ה באומר לאישה בקידושין כן שמקודשת, ואין צריך לומר תזכי בגוף המשכון.

והב"ש – מהני לעניין מתנה (שלא חייב להחזיר לו עד שיתן המנה) ולא לעניין קידושין (אבני מילואים: שמ"ש שלא תחזיר המשכון, אינו קניין בגוף החפץ ואינו אלא משכון דלא מהני). כ"ד בעל עצמות יוסף וכנה"ג.

סעיף ז: קדשה במנה ונתן לה רק חלק ממנו

סעיף ז חלק 1: ^אהאומר לאישה: 'הרי את מקודשת לי במאה דינרים', ונתן לה אפילו דינר אחד - ה"ז מקודשת משלקחה הדינר והוא ישלים לה השאר, שזה כמי שאמר: 'הרי את מקודשת לי בדינר זה על מנת שאתן לך ר' זו', שהיא מקודשת לו מעכשיו.
^בוה"ה אם חסר דינר אחד או שהיה רע (הרא"ש והרמב"ן), ^גויש חולקין (הרשב"א) ...

❖ שורשי הלכה (המקורות)

התקדשי לי במנה ונתן לה דינר
^אקידושין (ח.): אמר ר"א - התקדשי לי במנה ונתן לה דינר - הרי זו מקודשת וישלים השאר. נמצא דינר רע - מקודשת ויחליף. מ"ט? דהוי כמ"ד השאר על מנת (פירוש התקדשי לי על מנת שאשלם לך השאר שמקודשת וישלים).

התקדשי לי במנה ונמצא חסר דינר
 קידושין (מז.): א"ר נחמן - א"ל התקדשי לי במנה ונמצא חסר דינר (שנתן לה רק 99 דינרים):

^גמר סבר - אינה מקודשת, לפי שמתביישת לבקש דינר החסר (לפי שהוא דבר מועט) ולא סמכה דעתה.

^בומר סבר - שמקודשת, לא מתביישת לבקש דינר החסר.

והאמר רבי אליעזר (קידושין ח.):

התקדשי לה במנה ונתן לה דינר (ונשארו עוד 99) - מקודשת וישלים? מנה חסר דינר מתביישת לבקש את הדינר שנשאר, אבל מנה חסר 99 דינר לא מתביישת לבקש את הנותר (99).

להלכה:

^ברמב"ן - הלכה כ"א שמקודשת. כ"ד הרא"ש. כ"פ הרמ"א בסתם, וכנ"ד שו"ע (כמ"ש ח"מ).

^גוהרשב"א - פסק כת"ק, כל שנתן לה חסר דינר אינה מקודשת. כ"פ הרמ"א בשם ויש חלקים.

ענפי הלכה (האחרונים)

^א"ונתן לה אפילו דינר אחד" ח"מ: והוא לשון הרמב"ם, ומדכתב "אפילו" משמע אף שנתן 99 וחסר רק דינר מקודשת, ול"א מתביישת לתבוע ואינה מקודשת. וכן דעת הרמב"ן והרא"ש כמו שפסק הרמ"א (^ב).

אה"ע – סימן כ"ט

לאפוקי הרשב"א^(ג) - דס"ל שאינה מקודשת לפי שמתביישת לבקש דינר החסר ולא סמכה דעתה להתקדש.

"והוא ישלים לה"

ח"מ: ואם לא השלים אינה מקודשת, כמו שאמר על מנת (ולא קיים התנאי). כ"כ הב"ש.

"הוא הדין חסר דינר אחד"

ב"ש: האם צריך לקבל עליו הדינר שנשאר כמלווה?

▪ לפי רש"י הר"ן והרא"ש – דווקא כשקיבל עליו דינר החסר למלוה, שאם לא אינה מקודשת.

▪ ולרמב"ן – אף בלא קבלה הוי מקודשת. וכן משמע מהרמב"ם.

▪ והרשב"א – אף שקיבל עליו במלוה אינה מקודשת, משום שמתביישת לתבוע רק דינר אחד.

"או רע"

באר היטב: בנמצא רע לכו"ע מקודשת ומיירי שיוצא בשעת הדחק. ולכן נ"ל שתיבת "או רע" צ"ל למטה אצל "דינר נחושת" ^(ד) בהמשך.

וכ"ה בטור – דינר רע או של נחושת. כ"כ נחלת צבי.

סעיף ז חלק 2: ^ד בד"א, כשאמר לה: במאה דינרין, סתם. אבל אם פירש ואמר לה: הרי את מקודשת לי במאה דינרין אלו, והתחיל למנות לתוך ידה, ^ה (וי"א דזחלח מינייהו כגון ש'אמר: מאה דינרין אלו, או שמתחיל למנות) (הרא"ש והטור) אינה מקודשת עד שישלים לה. ואפילו בדינר האחרון שניהם יכולים לחזור זה בזה, ^ו אלא אם כן אמר לה: דינר החסר יהא עלי במלוה, ונתרצתה.

^ז וכן אם נמצא מנה חסר דינר, או נמצא מהם דינר נחושת ולא הכירה בו תחלה - אינה מקודשת.

^ח (ויכולין לחזור בהן). ^ט וי"א לאפילו כלל חזרה אינה מקודשת (הר"ן פ"ק דקדושין), ^י עד שיאמר לה אח"כ: 'התקדשי בזה', וסתקה (הרמ"ה).

^{יא} ואם יכולה להוציאו ע"י הדחק - הרי זו מקודשת.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

קידושין(ח): מיתבי - התקדשי לי

^ד התקדשי לי במנה והיה